

YOUNG VOICES

PROJEKTET FÖR UNGDOMAR I SKÄRGÅRDEN

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

CENTRAL BALTIC
INTERREG IV A
PROGRAMME
2007-2013

SKÄRGÅRDSSTIFTELSEN

Projektet Young Voices 2012-2013
Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län och
SKUNK – skärgårdsungdomarnas intresseorganisation.
Projektledare och skribenter: Sandra Löfgren och Lovisa Helgesson Arlid
Grafisk formgivning: Karin Romdahl
Intervjuer med beslutsfattare: Carina Lernhagen Matz
Omslagsbild: Fotograf Johan Karrento

Disclaimer: The publication reflects the author's views and the Managing Authority cannot be held liable for the information published by the project partners.

Young Voices finansieras av: Central Baltic INTERREG IV A Programme 2007-2013, Archipelago & Islands Sub-programme samt Ålands landskapsregering, Österåker kommun och Stockholms läns landsting. I Stockholms skärgård har Friluftsförbundet bidragit med ledare och i Ålands skärgård har kommunerna bidragit med subventionerade lokaler och plats i infoblad.

FÖRORD

UNGA RÖSTER I SKÄRGÅRDEN

För två år sedan visste jag inte ett smack om vad politik innebar. Bilden som automatiskt ploppade upp i mitt huvud beskrev politik som någonting tråkigt och komplicerat. Kort sagt så ansåg jag att det inte var något för mig. Vad har jag för möjlighet att påverka som ung tonåring? För mig var svaret sorgligt

nog: ingenting! Att uttrycka åsikter öppet, bolla kring skärgårdstrafiken och överhuvudtaget påverka i samhället är de vuxnas jobb. Inte mitt... eller?

Det hela börjar med att jag deltar i Young Voices. Young Voices är ett tvåårigt projekt som syftar till att öka ungdomars delaktighet i frågor som berör Ålands och Stockholms skärgård. Under projektets gång ordnas läger och workshops, med olika teman som till exempel i demokrati och inflytande. På lägren lekte vi lekar, gjorde övningar och diskuterade i grupper. Tankar kring skärgårdstrafiken, fritid, kompisar, olika sorters problem och lösningar väcktes. Nya idéer och kreativa lösningar sprudlar överallt, det är bara fantasin sätter gränser. Jag fick lära mig att ungdomars åsikter och tankar är viktiga, och att unga kan påverka och skapa förändringar. Vi är trots allt en del av samhället, och det är viktigt att våra åsikter och idéer får ta plats.

Young Voices har gett mig mod att våga uttrycka mig och gjort mig mer självsäker. Det har gett mig lärdomar om inflytande, härskartekniker och om hur man kan gå tillväga för att kunna förändra. Jag har övat mig i att ta mera plats samt våga stå upp för mig själv. I dag har jag drömmar, förhoppningar och visioner om framtiden och om hur skärgården kan leva vidare. Jag är helt övertygad om att jag och andra ungdomar kan påverka. Numera sitter jag också med i styrelsen för SKUNK – skärgårdsungdomarnas intresseorganisation och är även delaktig där. Så, vad anser jag om politik nu? Tja, efter allt detta kan jag kort säga att jag är väldigt positivt inställd!

Victoria Helin, 15 år, deltagare i Young Voices

SAMMANFATTNING

Young Voices är ett projekt som har syftat till att förbättra ungas tillvaro i Ålands och Stockholms skärgård genom att ta tillvara på ungas egna idéer och förslag och göra dem mer delaktiga i skärgårdens utveckling. Bakom projektet står Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län och SKUNK – skärgårdsungdomarnas intresseorganisation på Åland.

Några av de mest framträdande resultaten är ungas önskan om att få vara mer delaktiga i sina kommuner. De vill träffa sina politiker och tjänstemän och diskutera alltifrån fritid och skola till skärgårds- trafiken, jobb och bostäder. En stor andel vill engagera sig i sina öars utveckling. Fritid är ett område som ungdomarna vill se stora förändringar inom. De vill ha en rikare fritid med fler organiserade aktiviteter med professionella ledare, gärna gemensamma arrangemang tillsammans med ungdomar från andra öar och sommargäster. Majoriteten av ungdomarna uttrycker en önskan om fler vänner då det många gånger kan kännas ensamt att bo på en ö med bara några få jämnåriga. De efterfrågar ett ökat samarbete mellan skolorna i skärgården samt gemensamma mötesplatser och aktiviteter. Ungdomarna vill även se satsningar på kommunikationerna i skärgården. Kommunikationerna påverkar deras liv i mycket hög grad och engagerar därför många. De vill kunna träffa vänner på andra öar och åka in till stan för att träffa vänner och ta del av fritidsutbudet där.

Andra synliga resultat är att ungas nätverk i skärgården har stärkts genom att de har fått träffa andra ungdomar under gemensamma träffar i projektet. Ungdomarna har fått en ökad demokratisk kompetens då de lärt sig att formulera och uttrycka sina åsikter och att samarbeta med andra. Genom att få diskutera och arbeta med olika teman har intresset och engagemanget ökat för frågor som rör både skärgården och samhället i stort. Detta visar tydligt vilka vinster ett aktivt ungdomsarbete i skärgården kan ge. Projektets slutsats är att en gemensam satsning på ett aktivt ungdomsarbete skulle stärka hela skärgården. Ungdomar som känner att deras idéer och initiativ blir tillvaratagna och satsade på, mår bättre, har större framtidstro och engagemang och chansen att de väljer att flytta tillbaka ökar. Ett aktivt ungdomsarbete i skärgården ger således större förutsättningar för en levande skärgård i framtiden.

INNEHÅLL

DEL 1: INLEDNING

Den här rapporten	6
Om Young Voices	6
Varför Young Voices	8

DEL 2: TANKAR, ÅSIKTER OCH FÖRSLAG FRÅN SKÄRGÅRDSUNGDOMAR

Fritid	10
Utbud av fritidsaktiviteter	10
Efterfrågade fritidsaktiviteter	10
Ta del av aktiviteter	13
Vänner i skärgården, i stan och bland sommargäster	14
Gemensamma mötesplatser och aktiviteter	15
Ungas egen organisering av sin fritid	16
Vad säger beslutsfattarna?	17
Skola	18
Ökat samarbete	19
Modernisera skolan	20
Utnyttja miljön	20
Elevinflytande	20
Vad säger beslutsfattarna?	21
Flytten till stan	22
Oro inför flytten	22
Stora förändringar och nya krav	24
Ekonomi och boende	25
Kommunikationer	26
Fler färjeturer	28
Utvecklad kollektivtrafik	28
Alternativa färdmedel	28
Utvecklade kommunikationer inom skärgården	29
Vad säger beslutsfattarna?	29
Ungas inflytande	30
Träffa politiker och diskutera	30
Frågor unga vill diskutera	31
Delaktighet i kommunen	31
Delaktighet utifrån inflytandetrappan	32
Vad säger beslutsfattarna?	33
Framtiden	34
DEL 3: ÖKA UNGAS DELAKTIGHET	38
Erfarenheter från Young Voices	38
Snabbguide för politiker och tjänstemän	40
DEL 4: SAMMANFATTANDE SLUTSATSER	
Stockholms skärgård	42
Ålands skärgård	45
BILAGOR	48

DEN HÄR RAPPORTEN

Den här rapporten är en sammanställning av tankar, åsikter och förslag från ungdomar i åldern 12-18 år från Stockholms och Ålands skärgård inom ramen för projektet Young Voices. Den handlar om hur skärgården kan utvecklas och blir en ännu bättre plats för unga att växa upp på. Syftet med rapporten är att öka ungas delaktighet i skärgårdens utveckling genom att skapa ett bättre beslutsunderlag för beslutsfattare i skärgården. Vidare ger rapporten kunskap om hur ungas delaktighet kan främjas utifrån erfarenheterna i projektet.

Resultatet i den här rapporten har tagits fram genom:

- En enkätundersökning som besvarats av 123 ungdomar.
- Lokala och gemensamma träffar som totalt ca 70 ungdomar deltagit på.
- Skolbesök på sammanlagt 11 skolor, 6 på Åland och 5 i Sverige, ca 2 gånger per termin.
- Intervjuer med närmare 80 ungdomar.

YOUNG VOICES ENKÄT

Enkäten besvarades av ungdomar i ålder 11-16 (årskurs 5 till 9) i Stockholms och Ålands skärgård. Svaren var fördelade som följande:

- 58 tjejer och 65 killar
 - 46 ungdomar från Sverige varav 22 killar och 24 tjejer
 - 77 ungdomar från Åland varav 34 tjejer och 43 killar
- Se bilaga för fullständig statistik

OM YOUNG VOICES

Young Voices mål och syfte

Det huvudsakliga målet med projektet är att förbättra levnadsvillkoren för ungdomar i Stockholm och Åland skärgårdar. Syftet är att säkerställa en vital skärgård i framtiden.

Projektet ska skaffa kunskap om vilka aktiviteter ungdomar vill engagera sig i och hur den unika skärgårdsmiljön kan användas för studier, fritid och andra saker. Vidare ska projektet ge ungdomar i skärgården erfarenheter av hur man kan påverka politiker och tjänstemän.

Projektet har också i uppdrag att utveckla verktyg och bästa praxis för att öka ungdomars engagemang i skärgården.

Mål:

- Öka ungas engagemang och intresse för skärgårdsfrågor.
- Ta reda på vad unga skärgårdsbor vill engagera sig i.
- Lyfta fram ungas förslag och idéer till beslutsfattare, politiker och tjänstemän.

Syfte:

- Möjliggöra en skärgård dit unga återvänder, eller nya flyttar in, för att bilda familj och jobba.
- Möjliggöra en hållbar skärgård.

Målgrupp:

Projektet riktar sig till ungdomar i åldern 12-18 år boende på öar utan fastlandsförbindelse.

ÅLANDS SKÄRGÅRD

- Belägen mellan fasta Åland (huvudön) och Finland
- Saknar fasta förbindelser med fasta Åland
- Utgörs av sex skärgårdskommuner: Brändö, Föglö, Kökar, Kumlinge, Sottunga och Vårdö
- 16 öar med åretruntboende
- Ca 2200 fastboende

STOCKHOLMS SKÄRGÅRD

- Belägen utmed större delen av Stockholms läns kust
- Utpräglade skärgårdskommuner: Norrtälje, Österåker, Värmdö, Vaxholm, Haninge, Nynäshamn
- Ca 200 öar med åretruntboende
- Ca 10 000 fastboende
- Saknar fasta förbindelser med fastlandet

Metoder och tillvägagångssätt

Projektledarna har besökt skolor i Stockholms och Ålands skärgård för att träffa ungdomar och informera om projektet. Vid besöket har målet varit att bygga relationer och ge en försmak på de metoder och aktiviteter träffarna skulle erbjuda. Arbetsgrupper bestående av ungdomar från bägge länderna har tillsatts för att gemensamt med projektledarna planera delar av träffarna. Lokala seminarier över kommungränserna har arrangerats i respektive land samt gemensamma konferenser där ungdomar från både Stockholms och Åland skärgård kommit samman. Ungdomarna har då arbetat med olika teman bland annat demokrati och hur man kan påverka i samhället. För många av deltagarna var detta även en värdefull chans att träffa nya vänner från andra delar av skärgården.

BESÖKTA SKOLOR I STOCKHOLMS SKÄRGÅRD

- Utö skola
- Runmarö skola
- Möja skola
- Svartsö skola
- Ljusterö skola

BESÖKTA SKOLOR I ÅLANDS SKÄRGÅRD

- Brändö skola
- Sottunga skola
- Föglö skola
- Kumlinge skola
- Vårdö skola
- Kökar skola

Foto Sonja Pettersson

VARFÖR YOUNG VOICES

Ökad delaktighet och en önskan om att ta reda på hur ungas tillvaro kan förbättras i skärgården. Det var anledningen till att Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län tillsammans med SKUNK – skärgårdsungdomarnas intresseorganisation på Åland, tog initiativet till Young Voices.

Skärgårdsstiftelsen

Stockholms skärgård erbjuder en fantastisk miljö med många upplevelser, rikligt med boendemöjligheter och närhet till storstaden. Trots detta är det få familjer med barn som bosätter sig permanent på öar utan broförbindelse. För att kunna bevara en levande skärgård behöver fler bosätta sig permanent i vår övärld. För familjer med barn är en avgörande faktor för var man bosätter sig, att barnen är nöjda och upplever sin vardag positivt.

Skärgårdsstiftelsen är en stor markägare i skärgården och en viktig aktör för hur skärgården utvecklas. Den miljö som vi kan erbjuda besökare är mycket lämpad för rekreation och naturupplevelser vilket gör att den är av stort intresse som besöksmiljö för barn och ungdomar. Om Skärgårdsstiftelsen vet vad barn och ungdomar som bor i skärgården

LENA NYBERG,
VD SKÄRGÅRDSSTIFTELSEN

tycker så kan det vara en ledtråd till vad besökande barn och ungdomar önskar sig. Skärgårdsstiftelsen behöver att allt mer ha yngre besökare som sin målgrupp och då behöver vi öka kunskapen kring deras önskemål.

Genom att samarbeta med ungdomsorganisationen SKUNK på Åland skapades en särskild kvalitetskontroll att man möter barn på rätt sätt. Två organisationer med olika uppdrag kan förstärka varandras kunskap.

SKUNK – skärgårdsungdomarnas intresseorganisation

SKUNK var tidigare med i det ettåriga projektet Barnens och ungdomarnas skärgård – BUS ett Interregprojekt. Efter det har föreningen sökt möjligheter att bygga vidare med ett projekt där ungas påverkansmöjligheter skulle stå i fokus. I SKUNKs stadgar står det dessutom att SKUNKs mål bland annat är ”att stärka ungdomars möjlighet att vara delaktiga och påverka i samhället” så när Lena Nyberg på Skärgårdsstiftelsen tog kontakt för att höra om SKUNK ville vara med i ett Interreg projekt som skulle handla om att ta fram ungas åsikter och att ta reda på vad barn och unga vill förbättra i skärgården, så var SKUNKs enda tveksamhet att man skulle söka pengar från Interreg.

Det är mycket krävande och lite vanskligt speciellt för en liten organisation, med svag likviditet och litet verksamhetsbidrag. Men att få chansen till en heltidsarbetande projektledare i två år som verkligen skulle kunna visa på värdet av att ta unga på allvar och att stärka skärgårdens infrastruktur med en resursperson för skärgårdsungdomar

MIA HANSTRÖM, VERKSAMHETSLEDARE, SKUNK – SKÄRGÅRDSUNGDOMARNAS INTRESSEORGANISATION

var värt risken. Tillsammans arbetade de både mycket olika organisationerna fram projektplanen. Skärgårdsstiftelsen storlek och SKUNK ungdomsperspektiv gav en bra kunskapsgrund för att formulera ett bra och ändamålsenligt projekt. SKUNK har under projektiden haft en bra bas för hela projektet genom sin unga styrelse och ett gott samarbete med skolorna i skärgården har gjort att projektet så snabbt har utvecklats. Det är härligt att se hur projektet både rustat

deltagarna med erfarenheter och kunskap i demokrati- och påverkansarbete och de är fantastiskt att nu få en dokumentation med vad unga anser viktigt att samhället ska satsa på för framtiden.

Foto Sonja Pettersson.

SKÄRGÅRDSSTIFTELSEN

Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län har som ändamål att med sina fastigheter som grund verka för att bevara skärgårdens naturvärden och samtidigt främja utvecklingen av friluftsliv, kultur, rekreation och turism med beaktande av den bofasta befolkningens intressen.

SKUNK – SKÄRGÅRDSUNGDOMARNAS INTRESSEORGANISATION

SKUNK är en organisation som arbetar för ungas intressen i Ålands skärgård. Intresse står dels för att arrangera fritidsaktiviteter och dels för att bevaka skärgårdsungdomars politiska intressen. Verksamheten bygger på ungdomars egna idéer. SKUNK leds idag av en styrelse bestående av ungdomar i åldern 14-20 år.

ELISABETH GUNNARS (FP),
ORDFÖRANDE I KULTUR- OCH
UTBILDNINGSNÄMNDEN,
ÖSTERÅKERS KOMMUN

Österåker kommun, medfinansier

Österåkers kommun är en skärgårdskommun med cirka 2 000 personer bofasta i skärgården. Det ställer krav. Vi ville veta mer om hur barn och ungdomar i skärgården tänker, tycker och upplever sitt liv och sin vardag. Det är de som ska ta över i framtiden. Därför beslöt vi att vara med i projektet Young Voices.

Vi vet att många vill stanna i skärgården där de vuxit upp, vill kunna jobba och ha

en familj. Även om jag tycker att uppfinningsrikedomen är stor bland skärgårdsbor för att skapa egna jobb vill vi komma närmare nya tankar och idéer. Genom Young Voices kan vi också skapa bra kontakt med andra skärgårdskommuner, både i Stockholms län och i Ålands skärgårdskommuner. Här finns många gemensamma nämnare.

Vår målsättning är att projektet Young Voices ska få ringar på vattnet inom det politiska arbetet i Österåkers kommun. Redan nu skriver vi på ett ungdomspolitiskt program som ska genomsyra all verksamhet. Där tar vi med lärdomarna från projektet och min vision är att ungdomar känner att deras önskemål tas upp i politiken och ser att Young Voices haft effekt.

JOHAN EHN (M), UTBILDNINGS-
OCH KULTURMINISTER I
ÅLANDS LANDSKAPSREGERING

Ålands landskaps- regering, medfinansier

Projekt som Young Voices behövs av två skäl: Det ena är att det ger möjlighet för unga i skärgården att engagera sig och påverka den miljö man lever i. Det andra är att det behövs den här typen av kontaktnät, särskilt som alla är så geografiskt spridda.

Vi har sex skärgårdskommuner utanför fasta Åland och varje kommun har sin skola.

Min förhoppning är att projektet Young Voices har

öppnat ungdomarnas ögon för hur samhället är uppbyggt och för hur man kan föra fram en åsikt. Det betyder inte att man kan ha en önskelista och allt blir uppfyllt. Men att se mer av helheten och förstå olika beslutsnivåer för att därigenom kunna påverka på rätt ställe – det är viktigt.

Åland utan skärgården vore inte Åland. Därför tror jag på en levande skärgård även i framtiden och på nya idéer om hur det ska bli möjligt. Ibland tror jag att vi läser oss för hur det ska vara. Där har unga människor en mycket friskare syn och därför är det viktigt att ta tillvara deras tankar, idéer och åsikter.

Lokalt seminarium Kumlinge, Åland – samarbetsövning. Foto Lovisa Arlid.

FRITID

Fler organiserade aktiviteter, möjlighet att träffa andra ungdomar, förtroende att använda befintliga lokaler samt en mer flexibel inställning från vuxna står högt på listan med önskemål från skärgårdsungdomarna. Skärgårdsungdomar i Stockholms och Ålands skärgård är ofta få i antalet på sina öar. Detta i kombination med skärgårdens geografiska läge och gör att man inte kan organisera och stödja deras fritid och utveckling på samma sätt som man kan på större orter.

Utbudet av organiserade fritidsaktiviteter

Många ungdomar efterfrågar fler organiserade fritidsaktiviteter. Varken kommunerna eller föreningslivet organiserar aktiviteter i någon högre grad i skärgården.

- 59 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 58 % av ungdomarna i Ålands skärgård upplever att det finns för få organiserade fritidsaktiviteter under vintern som intresserar dem.
- 52 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 38 % av ungdomarna i Ålands skärgård upplever att det finns för få organiserade fritidsaktiviteter under sommaren som intresserar dem.

Vintern är den period som ungdomarna upplever att det finns minst att göra. Då går det dessutom färre färjeturer, vilket gör det svårt att ta sig in till stan under helgerna för att delta i olika aktiviteter. Under sommaren är det bättre, skärgården lever upp, det kommer ut sommargäster och det händer mer saker överlag. Trots detta har flertalet ungdomar uttryckt att sommaren kan upplevas tråkig och isolerande eftersom det sällan organiseras aktiviteter gemensamt med sommargästerna och det kan vara svårt att själva ta initiativet till kontakt.

Efterfrågade fritidsaktiviteter

I projektets enkätundersökning fick ungdomarna kryssa i vilka tre grupper av aktiviteter de saknar mest.

- Sport och idrott är det som flest efterfrågar (44 %). Bio och konserter (38 %), friluftsliv, djur och natur (28 %) samt måleri, foto och hantverk är också populärt (27 %).¹

Prova-på-dag med olika idrotter

”Det finns så lite sportaktiviteter i skärgården så vi vill arrangera en prova på dag för ungdomar i årskurs 5-9. Elevråden utser en representant från varje kommun/ö till en planeringsgrupp. Planeringsgruppen skickar runt intresseanmälningar på skolorna för att ta reda på vilka sporter som är populärast. De försöker också samla in pengar från föreningar och företag. På Prova på dagen samlas alla på samma ö. Lokal och utrustning lånas av skolan.”

LOKALT SEMINARIUM, SOTTUNGA, ÅLANDS SKÄRGÅRD.

Det var ingen större skillnad i resultatet mellan Sverige och Åland. Däremot fanns en stor skillnad mellan vad killar och tjejer efterfrågar.

- Hos killarna dominerar sport och idrott (49 %), därefter följer friluftsliv (26 %) och bio och konserter (21 %).
- Bland tjejerna är svaren mer jämnt fördelade. I toppen återfinns dans och teater och bio och konserter (38 %) tätt följt av måleri, foto och hantverk (35 %). Sport och idrott kommer inte förrän tredje plats (32 %).

Ungdomarnas svar ska ses som en fingervisning eftersom det kan vara svårt att besvara vad man saknar och efterfrågar när man inte har provat på det tidigare.

¹ Vid jämförelse av resultatet med en fritidsvaneundersökning i Huddinge (Ung livsstil 2009/2010) framkommer stora likheter i vad ungdomar efterfrågar och prioriterar, vilket visar att ungdomar ofta har liknande behov och önskemål kring deras fritid oberoende vart de bor.

” Vi vet inte vad som är roligt eller bra för oss om vi inte har fått prova. ”

Lokalt seminarium Kumlinge, Ålands skärgård – samlingsövning. Foto Lovisa Arlid.

Sport och idrott

Ungdomars möjlighet till idrottsutövande är idag mycket begränsat i både Stockholms och Ålands skärgård. Många lagidrotter är av förklarliga skäl svåra att utöva i skärgården eftersom ungdomarna är så få till antalet. Idrottsföreningar finns men på vissa öar men alla är inte aktiva.

I Stockholms mellanskärgård uttrycker ungdomarna önskan om möjligheter att delta på idrottsaktiviteter i befintliga idrottshallar på andra ö. I dagsläget är detta inte möjligt eftersom det inte går att ta sig hem med båt kvällstid.

IDROTT I ÅLANDS SKÄRGÅRD

Bland skärgårdskommunerna på Åland saknas idrottsföreningar i tre av sex skärgårdskommuner. SKUNK har gjort en del idrottsinsatser under årens lopp för att kompensera skärgårdsungdomars möjligheter till idrottsutövande, men får inte del av de pengar som samhället satsar på idrott på Åland. Som systemet ser ut idag så har Landskapsregeringen delegerat ansvaret för fördelningen av idrottsmedel till Ålands Idrott, en paraplyorganisation för hela den samlade åländska idrottsrörelsen. När SKUNK har ansökt om bidrag för idrott i skärgården har man fått avslag med motiveringen att SKUNK inte är någon idrottsförening. Konsekvensen är att ungdomar i flera skärgårdskommuner inte får möjlighet att delta i någon form av organiserad idrott.

IDROTT I STOCKHOLMS SKÄRGÅRD

I idrottsprogrammen i Haninge och Värmdö kommun står det ingenting om hur idrotten i skärgården för unga ska organiseras. Bidragen ska gå till idrottsföreningarna vilket missgynnar skärgården eftersom det saknas aktiva idrottsföreningar på flera ställen. Haninge kommuns program nämner emellertid möjligheten till riktade satsningar på olika åldersgrupper och stadsdelar. Österåkers kommun håller för närvarande på att ta fram sitt första idrottspolitiska program. Dagens styrdokument för kommunen nämner ingenting kring skärgårdsungdomars fritidsmöjligheter.

REFLEKTIONER

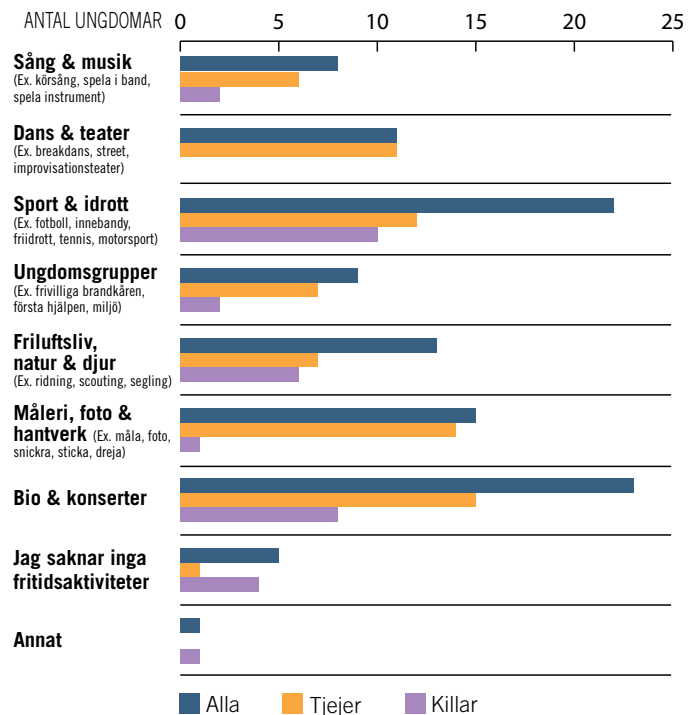
Behov av skräddarsydda lösningar

Det är tydligt att skärgården inte passar in i befintliga strukturer för hur medel ska fördelas och idrott ska utövas. För att idrott ska inkludera alla, även skärgårdsungdomar, krävs skräddarsydda lösningar som är anpassade efter skärgårdens förutsättningar. Ungdomarna har själva flera förslag kring hur detta skulle kunna gå till, som t.ex. prova på dagar. Förutom att ungdomarna då skulle få chansen att utöva klassiska lagsporter under professionell ledning så skulle man även kunna passa på att introducera aktiviteter som är lätta att utöva i skärgården som man kan träna själv eller i grupp.

SVERIGE

Vilka fritidsaktiviteter/nöjen saknar du?

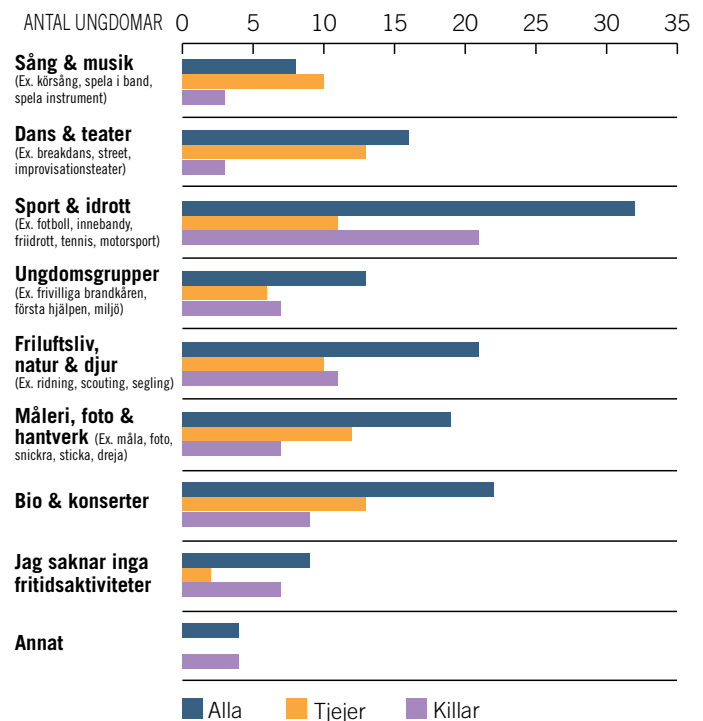
(Kryssa i högst tre)

ÅLAND

Vilka fritidsaktiviteter/nöjen saknar du?

(Kryssa i högst tre)

Måleri, foto och hantverk

Även om sport och idrott upplevs som en bristvara är det trots allt det som erbjuds mest i skärgården om man ser till det faktiska utbudet. För de ungdomar, framförallt tjejer, vars fritidsintressen är mer åt det kreativa hållet såsom dans, teater, måleri och foto finns nästan ingenting. Flera ungdomar i Young Voices har utmärkt sig med kameran. Ingen av dem har gått kurs utan de har experimenterat sig fram och lärt sig på vägen. För att ta tillvara på och stärka deras engagemang behöver de ges möjlighet att utveckla sina förmågor under organiserade former.

” När jag var 12 fick jag en systemkamera och jag har verkligen älskat att fota sedan dess. Det vore roligt med en fotokurs så man kunde utvecklas mera.”

TJEJ, 15 ÅR

Friluftsliv, djur och natur

Att det var en så pass stor andel som saknar fritidsaktiviteter kopplat till friluftsliv, djur och natur är ett intressant resultat. Det visar att skärgårdskommunerna behöver bli bättre på att utnyttja det som redan finns där. Skridskoåkning på isen, scouterna i skogen, segling, paddla kajak, etc. Genom intervjuer har flera ungdomar belyst frånvaron av att utnyttja naturen och dess potential. Att ha provat på kajakpaddling eller tältat och lagat mat på stormkök torde ha varit en självklarhet då naturen ligger utanför dörren. Dessvärre vittnar många om avsaknaden av detta.

Bio och konserter

Bio och konserter är inte en organiserad fritidsaktivitet men togs ändå med som svarsalternativ eftersom det är ett nöje som för många ungdomar är en självklarhet. Det är något som i filmer och böcker ofta framställs som det ”typiska” att göra som tonåring. För ungdomar i skärgården är det dock ingen självklarhet vilket kan förklara den starka efterfrågan. Att ta sig in till stan är ofta ett större projekt som innebär skjuts av föräldrar, en lång färjetur och övernattning i stan. En biograf i skärgården kan vara svårt att få till men man skulle däremot kunna använda bygdegårdarna, ungdomslokalerna och skolorna bättre och visa filmer där på filmduk.

Biokvällar på olika öar

”Vi vill fixa biokvällar i skärgården för att lära känna nya kompisar. Det som behövs är lokal, en smartboard/projektor och en vuxen ledare. Vi kommer samla in åsikter från andra elever om vilka filmer de vill se så väljer vi ut den populäraste. Biokvällarna kommer att vara på olika öar varje gång. Det som kommer kosta är snacks och hyra av skolan (om ej elevrådet kan fixa gratis hyra). Vi ansöker om stöd från SKUNK, elevrådet och kommunen och får matbutikerna att ställa upp som sponsor.”

LOKALT SEMINARIUM, SOTTUNGA, ÅLANDS SKÄRGÅRD

Lokalt seminarium, Möja, Stockholms skärgård – samarbetsövning. Foto Sandra Löfgren.

REFLEKTIONER

En jämlik fritid

Det är viktigt att skärgårdskommunerna satsar på aktiviteter som efterfrågas av både tjejer och killar. Som det ser ut idag flyttar kvinnor från skärgården i större utsträckning än män och de är mindre benägna att flytta tillbaka.² Kommunerna måste synliggöra tjejerna tidigare och markera att det inte bara är killarnas fritidsintressen som ska tillgodoses utan även arbeta aktivt med det som tjejerna är intresserade av.

Man behöver även vidga vyerna för både könen när det gäller fritid. Ett metodiskt arbete för att problematisera och ifrågasätta könsstereotyper skulle ge både killar och tjejer en rikare fritid då fler möjligheter skulle öppna sig.

Vad ungdomar har för intressen beror inte bara på kön utan styrs även i hög grad av man har för traditioner i familjen. Om familjen, jagar, fiskar och är ute mycket i naturen så förs det ofta vidare till barnen. Barn från familjer som saknar dessa traditioner går i regel miste om detta. För att alla barn oavsett familj ska få möjlighet att komma ut i naturen behöver det organiseras av skolan och föreningar.

² Enligt statistik från SCB i Sverige och ÅSUB på Åland.

Ta del av aktiviteter

Även när det arrangeras efterfrågade aktiviteter är det ingen garanti för att unga väljer att delta, det finns andra faktorer som spelar in.

- För 39 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 47 % av ungdomarna i Ålands skärgård krävs det att de får med en kompis för att de ska åka på en aktivitet/läger.

Även om den viktigaste faktorn är att aktiviteten intresserar dem så har kompisar en stor påverkan. Om t ex kompisen ”dissar” aktiviteten så är chansen att man åker liten. Kön spelar också in, bland killarna är det viktigare att få med en kompis än hos tjejerna. En kille från Ålands skärgård gör följande reflektion.

” Om jag ska vara ärlig så tror jag att killar är mycket svårare att få med för att det mesta. Jag tror inte det handlar om att vi är så nöjda utan det handlar kanske mer om att det bara är något som alltid har varit så, det kanske är det där att tjejer gör det och killar gör det. Det kanske är nåt undermedvetet som man inte riktigt tänker på.”

KILLE, 14 ÅR

REFLEKTIONER

Vikten av relationer

Enligt enkätsvaren upplever ingen av ungdomarna att det är viktigt att känna ledaren eller arrangören. Det som enkäten försökte fånga, men kanske inte riktigt lyckades med, är vikten av att ungdomarna blir personligt inbjudna till aktiviteter istället för att få informationen genom mejl, affischer eller sin lärare. Det räcker inte att ordna mötesplatser eller ta in häftiga aktiviteter till skärgården och sedan sätta sig och vänta på att ungdomarna ska dyka upp. Erfarenheter från Young Voices visar att det krävs ett ”markarbete” ute i skolorna i syfte att bygga relationer och ett skapa förtroende hos ungdomarna. SKUNK, som har varit verksam i Ålands skärgård i över 20 år, kan bekräfta den bilden. När de bedrivit större projekt med en heltidsanställd som kunnat arbeta uppsökande på skolorna har många fler valt att åka på olika aktiviteter. När projekten har tagit slut och resurser att åka ut i skärgården inte finns längre så har det blivit en tydlig nedgång.

Foto: Teha Åkerström, Ljusterö, Stockholms skärgård.

Lokalt seminarium Hjälmo, Stockholms skärgård
– samarbetsövning/lek. Foto Markus Newton Hedelin.

Vänner i skärgården, i stan och bland sommargäster

Vänner är minst lika viktigt som fritidsaktiviteter för att unga ska trivas med sin fritid i skärgården.

- 74 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 79 % av ungdomarna i Ålands skärgård tycker det är viktigt eller mycket viktigt att få träffa och lära känna andra ungdomar i skärgården.

Vänner för en tryggare flytt till stan

”Vuxna borde satsa på att vi ungdomar kan få träffa varann och få fler vänner från olika kommuner. Skolorna borde samarbeta mer, man skulle t.ex. kunna fara till olika kommuners ungdomslokaler för att träffa varann, inte bara skärgårdskommuner utan även i andra kommuner. Om man har vänner när man flyttar till stan så känner man sig trygg och behöver inte vara rädd för att inte ha någon att vara med, i skolan och på fritiden i stan. Man vill inte hamna med fel gäng, såna människor som kan få en att välja fel och göra fel, och det kan ju hända om man inte känner någon före man flyttar.”

TJEJ, 14 ÅR

” Jag har bara en kompis som är lika gammal som mig. När man var mindre tyckte man inte det spelade så stor roll, men när man börjar komma upp i högstadieålder är det inge roligt längre, när dom (yngre kompisar) fortsätter att leka häst. Jag har väldigt tur som har någon som är lika gammal annars skulle jag ha ytterst tråkigt. ”

TJEJ, 15 ÅR

Ungdomar som växer upp i skärgården har sällan särskilt många jämnåriga vänner på sin ö eftersom de är så få till antalet. Problemen när man är så få är att det saknas en bredd av möjliga kompisar för olika aktiviteter och att man kan uppleva att man alltid är ”utlämnad” till samma kompisgäng och den roll man har i det. Att umgås över åldersgränser kan fungera bra när man är yngre men när man kommer upp i tonåren får ålder en större betydelse för vad man vill göra och vilka utmaningar man behöver.

Ungdomar i båda skärgårdarna har uttryckt önskan om att få träffa och lära känna fler ungdomar i sin egen ålder,

både i skärgården och på fastlandet/fasta Åland. De efterfrågar gemensamma arrangemang och tid för att lära känna varandra. Detta skulle underlätta flytten till stan i samband med gymnasiet. Många skulle även gärna ha fler vänner bland sommargästerna. Sommaren är den period då befolkningen i skärgården ökar kraftigt och det finns chans att skapa nya kontakter. Ändå berättar flera ungdomar att de inte känner någon av sommargästerna eftersom det saknas naturliga sätt att träffas.

Gemensamma mötesplatser och aktiviteter

Idag saknas gemensamma mötesplatser eller organiserade aktiviteter där skärgårdsungdomar och sommargäster har chans att träffas och lära känna varandra. Detta efterfrågas av ungdomarna.

- 59 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 65 % av ungdomarna i Ålands skärgård skulle vilja att det fanns mötesplatser och organiserade aktiviteter där skärgårdsungdomar och sommargäster kunde träffas och lära känna varandra.

Lika stort är behovet av mötesplatser för ungdomarna från olika delar av skärgården.

Hembygdsgårdarna som finns på många öar skulle kunna fungera som mötesplats. Som det ser ut idag används hembygdsgården flitigt på vissa öar, på andra öar står den ofta tom. Flera ungdomar har berättat att de inte har de vuxnas förtroende att vara i lokalen, vilket försvårar deras möjligheter att träffas.

På vintern är ofta uppvärmningskostnaderna mycket höga. Då är skolan en bättre resurs eftersom den redan är uppvärmd och i många fall mer ändamålsenlig. På flera öar tjänar därför skolan som mötesplats. Man träffas t.ex. och spelar innebandy i gymnastiksalen, lagar mat tillsammans i hemkunskapssalen eller har spelkvällar i "klubbrummet".

Fler vänner bland sommargästerna

"Jag skulle vilja lära känna fler sommargäster. Det kommer flera hundra sommargäster ut hit varje år och jag känner inte en enda. Jag ser varje sommar massor utav barn men hänger ändå med dom fem stycken vännerna jag har här i skolan. Det känns trist och det är ofta man hamnar framför datorn en varm sommardag istället för att åka hem till en kompis. Jag skulle också vilja att fler barn bor här året runt, för jag har bara fem kompisar som jag kan vara med, vi är tre stycken i min klass! Det är absolut för lite! Jag har tråkigt för ofta! Jag sitter liksom framför datorn varje kväll utan att ha nåt att göra. Jag vill kunna hänga med kompisar när jag vill."

TJEJ, 13 ÅR

Ungdomsgård eller disco

"I mitt fall så är vänner viktigare än fler fritidsaktiviteter. Om man bara har vänner så hittar man alltid på någonting att göra. Och hur man ska få flera nya vänner? Bygg en ny ungdomsgård och bjud in dem som har sommarstugor eller dom från stan, eller ett disco. Och blir det kul och om man får nya vänner så kommer dem tillbaka till skärgården för att träffa sina skärgårdsvänner. Och då kommer det helt klart gå bättre för alla caféer och restauranger för: en stadsbo blir kompis med en skärgårdsbo, dom går till ett café, dom gillar det, stadsbon tar med sig sin familj och nån vän till det caféet osv osv."

KILLE, 13 ÅR

” Jag tror om det skulle finnas lokaler att vara i för ungdomar så skulle fler unga lockas av att vara i skärgården. ”

TJEJ, 13 ÅR

REFLEKTIONER

Mer än att bara träffas

Under hela projektperioden har det framkommit att det finns ett stort behov av att få träffa andra ungdomar, vilket stärks av resultaten från enkäten. Om det är något som politiker bör satsa på för att förbättra ungas tillvaro i skärgården så är det detta. Viktigt är dock att fundera över formen. Räcker det anordna gemensam aktivitet eller krävs det något mer? När ungdomarna som deltagit i Young Voices på Åland fick diskutera vad som vad som varit lyckat under projektet kom man fram till att det inte enbart var att träffa varandra utan hela konceptet. Kombinationen av att dels få träffas och lära känna varandra genom lekar och aktiviteter och dels lära sig nya saker genom olika teman, tex hur man kan påverka i sitt närsamhälle.

Många positiva effekter

Genom att satsa på mötesplatser och gemensamma aktiviteter gynnas inte bara skärgårdsungdomarna som får stärkta nätverk, hela skärgården har att vinna på detta. Flera sommargäster menar att de har svårt att locka sina barn att komma med ut till stugan i skärgården när de kommer upp i tonåren. Barnen har inga vänner i skärgården och det finns inga naturliga mötesplatser där det finns möjlighet att träffa andra i sin egen ålder och hitta på saker. För att Ålands och Stockholms skärgård ska öka sin inflyttning så är det viktigt att ta hand om både sommargäster och turister.

Lokalt seminarium Möja, Stockholms skärgård
– samarbetsövning. Foto Sandra Löfgren.

Ungas egen organisering av sin fritid

Några ungdomar har i intervjuer uttryckt att de är nöjda med sin fritid trots få jämnåriga vänner och få organiserade fritidsaktiviteter. De har lärt sig att organisera sin egen fritid.

På Kökar i Ålands skärgård har ungdomarna haft god användning av facebook. I facebookgruppen "Kökar fritid", där både ungdomar och vuxna är medlemmar, kan vem som helst skriva om olika aktiviteter och arrangemang som är på gång på Kökar. Man kan snabbt dra ihop spontana aktiviteter såväl som att påminna och uppmuntra varandra att komma på t ex volleyboll som ungdomarna själva arrangerar varje vecka.

REFLEKTIONER

Kraften i att unga själva organiserar saker

"Om det händer något så hänger man på, det är inte så ofta det händer något" Tjej, 13 år,

I skärgården finns inte samma smörgåsbord av aktiviteter som i större tätorter där det bara är att plocka för sig. Därför behöver unga lära sig att organisera sig och själva se till att det "händer saker". Det gäller egentligen på alla ställen men det blir särskilt viktigt i skärgården. Detta kräver dock stöd från vuxna. Vissa ungdomar är drivna och mer eller mindre självgående medan andra behöver mer stöd. Många gånger behöver de också inspiration för att se möjligheter. Det förutsätter också att vuxna litar på att unga är kompetenta och kan ta ansvar.

Att uppmuntra ungas egen organisering innebär inte att det inte finns behov av organiserade fritidsaktiviteter. När unga själva organiserar saker bygger det ofta på vänskap och ett gemensamt intresse. För ungdomar som inte ingår i kompisgäng eller har mer udda intresse behöver det också finnas alternativ.

Sociala medier underlättar egen organisering av fritid

"Vad finns det egentligen att göra som ung på en liten ö med få invånare? Vad skulle du göra? Jag kan i alla fall berätta vad du absolut inte kan göra. Du kan inte sitta och vänta på att någon annan ska ordna något som du bara kan hänga med på. Du måste ta saker i egna händer. Det är en bra sak med att bo på ett litet ställe; man lär sig att ta eget ansvar och ordna saker själv. Visst du kan ju inte ordna vad som helst, men det mesta funkar med planering och engagemang. Jag har bara har ett "organiserat" fritidsintresse. Trots detta har jag ändå något att göra nästan varje kväll, bara genom att säga till några timmar i förväg. Allt det här har underlättats enormt mycket tack vare alla sociala medier eftersom de gör kontakten lättare och de flesta håller alltid ett litet öga på vad som händer i cybervärlden."

TJEJ, 15 ÅR

Lokalt seminarium Brändö, Ålands skärgård – retorikövning med skådespelare Camilla Hellberg. Foto Emelie Hanström.

VAD SÄGER BESLUTFATTARNA?

KENT ERIKSSON (LIB), ORD-
FÖRANDE I BILDNINGSNÄMNDEN
OCH VICE ORDFÖRANDE
I KOMMUNSTYRELSEN, FÖGLÖ
KOMMUN, ÅLAND

**Du arbetar både i skolan och
som förtroendevald i kommunen.
Hur ser du på kontakten
mellan unga skärgårdsbor och
politiken?**

Svår fråga. Personligen har jag
till exempel besökt Föglös elev-
råd flera gånger och fått insyn

i deras arbete. Kontakten tror jag mycket handlar om hur
du är som politiker. Om du tar unga på allvar och verkligen
lyssnar. Samhället är ju till för människorna och inte tvärt-
om. Det är viktigt att förmedla.

Är ungdomarna delaktiga i beslut som tas i politiken?

Ungdomar vet inte vilka påverkansmöjligheter de har.
Då blir det svårt att involvera dem. Min upplevelse är att
unga inte förstår samhällets roll. De känner att de inte kan
påverka och elevråden tycks inte förstå att de faktiskt kan
det. Samtidigt kanske de hör att de kan. Då blir det en
konflikt däremellan. Och irritation. Man måste känna till
vilka kanaler man har och att det finns vissa ramar för en
demokratisk process. Jag är övertygad om att till exempel
elevråden skulle kunna spela en viktigare roll.

**Enligt enkätsvaren i Young Voices tycker 63 % av de till-
frågade att fritiden är viktigt att diskutera med politiker om.
Hur ser du på det?**

Mitt intryck är att ungdomarna matas av aktiviteter, vilket
tar bort deras egen initiativförmåga. Allt serveras som på en
bricka. SKUNK har kommit med förslag om en ungdoms-
coach – som skulle samla upp ungdomarnas egna idéer och
ge stöttning att förverkliga dem. Samtidigt glöms ofta de
ungdomar bort som bara vill träffas, umgås och prata.
Det är så jag ser på idén om en ungdomscoach – en person
som stimulerar barnens personliga utveckling. Men det är
klart, infrastrukturen är inte den bästa för någon att arbeta
i hela skärgården...

Vad har projektet Young Voices givit?

För egen del är det väldigt konkret. Jag är föreståndare
i Sottunga, den minsta skolan på Åland med bara tre elever.
Alla tre har deltagit i Young Voices och det gör att vi har
vidgat vårt kontaktnät. Tre dagar i veckan åker vi till Föglö
och det samarbetet hade aldrig flutit så bra om vi inte först
hade haft kontakt genom Young Voices. Det värmer i mitt
hjärta när jag fick höra att mina elever träffat sina kom-
pisar på Föglö under sommarlovet. Sen finns det mycket
att göra för att öka självförtroendet hos barn och unga att
uttrycka sig i ord. Young Voices är en början på det och det
är värdefullt.

Foto Pia Lindholm, Sottunga, Ålands skärgård.

SKOLAN

Små grupper och mycket hjälp från lärarna är fördelarna med att gå i skola i skärgården. Det kan dock kännas ensamt med så få klasskamrater varav många ungdomar efterfrågar ökat samarbete mellan skolorna. Man vill även att skolorna moderniseras, att utemiljön utnyttjas mer samt att elevinflytandet ökar.

” Man kan ju inte gömma sig bakom
nån bänk för vi är ju så få så man
måste ju vara aktiv under lektionerna. ”

TJEJ, 14 ÅR

Att gå i skolan i skärgården är speciellt eftersom det är så få elever. Det är vanligt med skolor där det totala elevantalet uppgår till 20-30 elever. De flesta av de intervjuade ungdomarna upplever sin skolgång som positiv och det avspeglas också i svaren från enkäten.

- 97 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 93 % av ungdomarna i Ålands skärgård uppger att de trivs bra eller mycket bra i sin skola.

Skolan upplevs som trygg och eleverna har läraren nära till hands när de behöver hjälp.

” Vi kunde ha fokus på studierna
medan de i stan har fokus på
att passa in. ”

TJEJ, 16 ÅR

Med så få elever utvecklas naturligt ett nära samarbete mellan elev och lärare vilket gynnar elevernas utbildning. Kanhända att skärgårdsungdomar även har enklare att fokusera på sina studier än ungdomar i stan vilket ungdomen i citatet menar.

Flera ungdomar upplever dock att det finns det en misstro att eleverna presterar sämre ute på öarna, trots att många av dem tvärtom har höga betyg. Detta möter framförallt några av de ungdomar i Stockholms skärgård som en dag i veckan går i skola på fastlandet.

En unik skolgång

”Jag går i en skola som har åtta elever totalt. För det mesta är det ganska bra. Vi får en väldigt ”personlig” undervisning när man inte är så många i klassen och läraren har mycket mera tid för var och en av sina elever. Vi har också en mycket bra sammanhållning inom skolan eftersom att vi är så få. Det negativa är att eftersom vi är så få får vi ett väldigt ”enkelriktat” socialt umgänge och om man åker någonstans för att träffa andra håller man sig ändå mest till sin egen lilla grupp eftersom det känns tryggare än att börja ta kontakt med en massa okända människor. Man blir liksom lite inbunden och bekväm i sin egna lilla grupp och tycker att man inte behöver ett större socialt umgänge även fast det skulle kunna vara bra sen när man flyttar till stan för att studera vidare. Ändå tror jag inte att jag skulle vilja byta till en större skola. Jag älskar min ö och jag har fått en fantastisk och ganska unik skolgång med två helt underbara klasskompisar och vi har en mycket stark sammanhållning som jag hoppas att vi kommer att ha kvar även när vi har flytta för att studera på annat håll.”

TJEJ, 15 ÅR

” Vi blir dumförklarade av både lärare
på fastlandet och andra vuxna
– de tror vi ligger efter för att vi bor på
en ö. De pratar med andra röster mot oss
när vi är på fastlandsskolan..?! ”

KILLE, 15 ÅR

STOCKHOLMS SKÄRGÅRD

Antal elever i åk 6-9 under läsåret 2012/2013:

- Ljusterö, 36 st.
- Runmarö, 6 st.
- Svartsö, 10 st.
- Möja, 3 st.
- Utö, 9 st.

Studerar 1 dag i veckan på fastlandet:

- Runmarö, Svartsö & Möja
- Utö

ÅLANDS SKÄRGÅRD

Antal elever i åk 6-9 under läsåret 2012/2013:

- Brändö: 16 st.
- Föglö: 20 st.
- Kumlinge: 13 st.
- Kökar: 10 st.
- Sottunga: 6 st.

- Vårdö 2 st.

(eleverna går på högstadium i Godby på fasta Åland)

Lokalt seminarium Kökar, Ålands skärgård. Foto Dominic Karlman.

Ökat samarbete mellan skolor

Många ungdomar efterfrågar ett ökat samarbete mellan skolorna i skärgården, både inom och över kommungränserna, för att få möjlighet att lära känna fler i sin egen ålder. De har tydligt uttryckt förvåning över varför det inte redan är så. I Ålands skärgård gör skolorna i skärgården emellanåt saker tillsammans såsom biblioteksdagar och idrottsdagar. Vid dessa tillfällen läggs det sällan tid på att ungdomarna ska få lära känna varandra, vilket efterfrågas av flera ungdomar.

Önskemål om att integreras mer med fastlandsskolornas elever har dykt upp i Sverige där man en dag i veckan besöker fastlandsskolan (detta gäller Skärgårdsskolorna: Runmarö, Svartsö, Möja och Utö som besöker Djurö respektive Dalarö). Eleverna ger förslag att kunna påverka detta genom klassråd/elevråd gemensamt med fastlandsskolorna. Liknande önskemål har dykt upp på Åland, kanske framförallt i 9:an, som ett led i att förbereda sig inför flytten till stan.

” Vi borde få ha elevråd/klassråd med vår fastlandsskola också, så vi kan bli en del av den skolan. ”

KILLE, 15 ÅR

I båda skärgårdarna upplever ungdomarna att de ofta glöms bort eller blir utanför när det arrangeras saker på fastlandet/fasta Åland. När till exempel alla elevråd på Åland skulle ha en gemensam träff valde man en tid som gjorde att skärgårdens elevråd inte hade möjlighet att komma på grund av färjeturerna. I Stockholms skärgård saknas bland

Mer samarbete

”Vi vill att skolorna i skärgården ska samarbeta mer med varandra. Då kan undervisningen bli bättre, eleverna får fler kompisar, eleverna blir mer intresserade och lär sig mer. Det kanske också kan bli billigare för skolorna. Eleverna skulle kunna vara i en annan skola en dag och se hur de har det. Kanske de har andra saker som eleverna inte har på sin egen skola? Vi tycker att rektorerna och elevråden ska börja prata med varandra.”

GEMENSAM KONFERENS, ÅLANDS SKÄRGÅRD

annat möjligheten till att få gå på en avslutningsfest för åk 9 tillsammans med andra elever på fastlandsskolan. Det kan kännas ensamt och ledsamt att stå utanför dessa gemensamma arrangemang.

” Hur ska vi kunna ha en egen bal när vi bara är tre elever i högstadiet, varav jag är den ena och mina två bröder är de andra. Varför fick inte vi ha skolbal tillsammans med fastlandsskolan? Det borde vi få en kompensationsfest för. ”

TJEJ, 18 ÅR

Utbildning i data för lärare

"Lärarna på skolorna bör utbildas mera om datorer. Om en om en dator kraschar händer det att läraren skyller på eleven. Oftast är det mjukvaran som felar. Det lärare bör kunna är innebörden av datorns prestanda och t.ex. vad processor och RAM-minne är. Detta att lärarna inte kan har lett till att de bärbara datorerna vi skriver på är långsamma och hakar upp sig stup i kvarten, vissa telefoner har t.om bättre prestanda processormässigt. Tydligt är det en kostnadsfråga men datorerna kostade en massa och det finns bättre datorer till lägre pris..."

KILLE, 15 ÅR OCH KILLE, 14 ÅR

Modernisera skolorna

Ungdomarna i Stockholms skärgård uttrycker tydligt att skolorna i Stockholms skärgård behöver få sig ett lyft. Det är ont om bra datorer och modern teknik. Skolorna är slitna och inspirerar inte till en bra arbetsmiljö. På vissa skolor är idrottshall integrerat med lektionssal vilket ger en liten yta för stora tonåringar att röra sig på. Vid en demokratisk röstningsprocess under en av Young Voices träffar röstades "Modernisera skolorna" fram som en av de viktigare frågorna för att trivas som ung skärgårdsbo.

I Ålands skärgård är ungdomarna nöjda med sina skolor, flera av dem renoverades för inte så länge sen. Datorer finns men på vissa skolor är de gamla, långsamma och har dålig prestanda.

Ett problem som ungdomar i båda skärgårdarna har lyft är att data och teknikkunskapen är låg bland många lärare, vilket gör det svårt att få in mer modern teknik i undervisningen.

Utnyttja miljön

Det framkommer tydligt under intervjuer och träffar att Stockholms skärgårdsungdomar är konfunderad över att man inte utnyttjar utepedagogik i större utsträckning. Tydliga önskemål från ungdomar har kommit fram om att utnyttja naturen och vattnet mer än vad man gör idag. I Ålands skärgård har inte detta framkommit lika tydligt under intervjuerna men situationen påminner sannolikt om den i Stockholms skärgård.

ELEVRÅDSUTBILDNINGAR

SKUNK har genom åren arrangerat ett antal elevrådsutbildningar för att på olika sätt inspirera, stötta och utveckla elevrådsverksamheten och öka kunskapen om elevers och ungdomars rättigheter. Målet är att ungdomar genom elevråden ska vara med och förbättra skolan och gör den mer demokratisk och att elevråden och ungdomar också ska ses som en resurs i lokalsamhället. Utbildningen riktar sig både till eleverna i elevrådet och ansvariga lärare.

Det är minst lika viktigt att lärarna får utbildning så de kan handleda elevrådet.

Sveriges elevråd – SVEA är en bra resurs i Sverige om man behöver hjälp med att utveckla demokratiarbetet i skolan.

” Vi har inget klassråd för vår lärare säger att vi pratar så mycket ändå. ”

KILLE, 15 ÅR

Elevinflytande

Många ungdomar upplever att de inte kan påverka i skolan genom elevrådet. Fler uttrycker också en osäkerhet kring vad man kan göra i elevrådet och fortsätter därför i samma spår som tidigare elever utan att ha något eget mål.

- 43 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 48 % av ungdomarna i Ålands skärgård bedömer att elevrådet har små eller mycket små möjligheter att påverka.

På vissa skolor finns en inställning hos lärarna att det inte behövs formella forum för att påverka eftersom eleverna är så få. Man tycker att eleverna kan komma med synpunkter och funderingar löpande under lektioner istället.

” Vi fortsätter som dom andra har gjort, äldre elever sen förr. Dom har ju samlat in pengar och så men vi har inte spenderat dom här pengarna egentligen på nånting som vi gör. Det känns lite som en marionettregering som bara sitter där. Vi går på de där mötena och ibland gör vi vissa saker men inte så mycket händer. Jag vet inte riktigt vad som skulle hända med det görs i alla fall inte så mycket. ”

KILLE, 14 ÅR

REFLEKTIONER**Mer demokratiträning**

Oavsett hur många som går på en skola är det viktigt att det finns formella forum som elevråd, annars är det alltid de resursstarka som hörs och oftast får sin vilja igenom. Förutsättningarna för att elevrådsarbetet ska fungera är att ungdomar får demokratiträning och bra handledning.

Demokratiträning, handlar om att ge unga träning i att formulera och uttrycka åsikter, lyssna på och respektera varandras åsikter och utveckla förmågan att samarbeta. Det är grunden för att kunna påverka i alla forum. Lika viktigt är att läraren eller handledaren för elevrådet får utbildning i att handleda eleverna. Handledaren uppgift ska vara att fånga upp initiativ och stödja eleverna i genomförande av dem.

När elevråd fungerar som det är tänkt ger det en plattform för eleverna att lyfta frågor de tycker är viktiga och genomföra olika initiativ. Det ger också unga träning i demokratiska processer och den formella struktur som används både i föreningslivet och i näringslivet med dagordning och protokoll.

VAD SÄGER BESLUTSFATTARNA?

ALEXANDRA ANSTRELL (M),
ORDFÖRANDE I GRUND- OCH
FÖRSKOLENÄMNDEN HANINGE
KOMMUN

Vilken är utmaningen för skärgårdsskolorna?

En levande skärgård förutsätter att det finns skola. Våra skärgårdsskolor på Ornö, Utö, Muskö och Dalarö får tillsammans ett extra anslag på 9,5 miljon

varje år. Med ett litet antal elever per lärare blir det högre kostnader för skolorna. Men skolan är ett måste för att ge rimliga förutsättningar för en familj att leva i skärgården. Här måste vi vara lite finurliga. Exempel på det är att numera äter barnen på Ornö lunch på krogen. Och på Utö ordnas spanskundervisning via Skype från Dalarö skola.

Hur ofta besöker du skärgårdsskolorna i din kommun?

Minst en gång per år på varje skola. Det är viktigt att vi politiker syns och blir verkliga människor. Eller som en liten pojke sa: "Vad bra att du kommer hit för annars vet du ju inte vad du ska bestämma om."

Vilket inflytande kan skärgårdsungdomar ha i politiken?

Vi har öppnat för e-petitioner, det vill säga lämna förslag via hemsidan. Eftersom ungdomar har internet som verktyg

i så stor utsträckning idag tror vi att det är en väg att gå. En sådan e-petition kan andra sedan gå in och gilla – och om tillräckligt många har gillat förslaget så måste ansvarig nämnd ta upp och bereda frågan.

Kommer det några förslag?

Ungdomar tar inte riktigt för sig av möjligheten. Kanske för att man inte vet vad det skulle ge. Eller att man haft kontakt utan resultat. Jag anser det till viss del är ett eget ansvar att som ung ta reda på hur jag kan göra min röst hörd. Men det är också ett ansvar hos skolan att i samhällskunskapen lära ut kunskapen. Slutligen är det ett ansvar hos oss politiker att vara öppna.

Ungdomar i skärgården vill träffa andra ungdomar, på andra öar eller på fastlandet. Gemensamma idrottsdagar är ett förslag. Ser du fler?

Utö skola och Dalarö skola har redan gemensamma lektioner och även idrottsdagar. Men den delen skulle kunna utvecklas ännu mer som en integration mellan skärgård och fastland.

Unga skärgårdsbor värdesätter naturen och närheten till vattnet. Det borde gälla för alla. Varför inte vända på kontaktvägen och jobba för att fler ungdomar från stan kunde komma ut i skärgården?

Det är en mycket bra idé. Just nu finns ingen sådan verksamhet i kommunen. Men att ta en klass på skolresa till Utö till exempel och samverka med lärare och elever, det tycker jag är en bra idé.

Gemensam konferens, Vårdö, Ålands skärgård, Ungdomarna genomför en demokratisk rötningsprocess. Foto Johan Karrento.

FLYTTER TILL STAN

Majoriteten av ungdomarna i skärgården är tvungna att flytta hemifrån när de ska börja gymnasiet. Att som 15-åring flytta ifrån familjen till en ny ort, ta hand om hem och hushåll och samtidigt sköta sina studier är en stor omställning som kräver förberedelser och ett starkt nätverk.

De flesta skärgårdsungdomar har vuxit upp med vetskapen om att de behöver flytta hemifrån i samband med gymnasiet. Undantagen är ungdomarna på Ljusterö i Stockholms skärgård och Vårdö i Ålands skärgård som har pendlingsavstånd, de kan välja om de vill flytta eller bo kvar hemma.

- 57 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 88 % av ungdomarna i Ålands skärgård behöver flytta hemifrån när de börjar gymnasiet.

I Stockholms skärgård är det vanligast att flytta från ön till tätort för att gå i gymnasiet. Antingen Stockholm, Haninge, Nynäshamn, Huddinge eller annan ort som erbjuder den utbildning som intresserar. I Ålands skärgård flyttar majoriteten till Mariehamn men några väljer också att flytta till Åbo eller Stockholm.

Hur ungdomarna ställer sig till att flytta hemifrån varierar. De flesta är klivna, å enda sidan innebär det nya möjligheter, å andra sidan stort ansvar med risk för att bli ensam. För vissa är det något man går längtar efter, andra tar det mer med en axelryckning och en del vill inte flytta överhuvudtaget utan efterfrågar möjligheten att stanna kvar i skärgården och gå gymnasiet där.

”Jag vill inte bo på en ö längre för jag vill flytta in till stan för det finns så mycket man kan göra inne i stan som man inte kan göra på ön.”

KILLE, 14 ÅR

Socialt liv på gymnasiet

”Jag tycker att det är viktigt att komma ut i världen, eller i alla fall flytta ifrån ön ifråga, ett litet tag i alla fall. Gymnasiet är ett perfekt tillfälle att skapa kontakter och börja ett socialt liv, och om man stannar i samma miljö tror jag att det finns en överhängande risk för uttråkning och i värsta fall depression. Jag själv kanske kommer flytta tillbaka till skärgården i ett senare skede i mitt liv men just nu ser jag fram emot gymnasiet.”

TJEJ, 15 ÅR

Marinbiologiskt gymnasium

”Varför har man inte ett marinbiologiskt gymnasium i skärgården? Då skulle man locka ut flera ungdomar hit, de som ville studera marinbiologi. Då skulle de ha naturen utanför dörren samt bo på ön och det är ju bra. Då blir det fler människor här och det skapar dessutom jobb.”

LOKALT SEMINARIUM, STORA KALHOLMEN, STOCKHOLMS SKÄRGÅRD

”Jag tror också att det kommer att bli lite jobbigt att börja i en stor klass sen när man flyttar hemifrån för att börja på ett gymnasium när man är van vid att få en hel del tid och hjälp från läraren och helt plötsligt finns det 20 andra som också har olika problem och som man måste ta hänsyn till.”

TJEJ, 15 ÅR

Oro inför flytten

Även om det finns många olika uppfattningar om hur det är att börja gymnasiet så ger flytten upphov till oro hos en stor grupp ungdomar.

- 41 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 26 % av ungdomarna i Ålands skärgård oroar sig för att flytta hemifrån.³

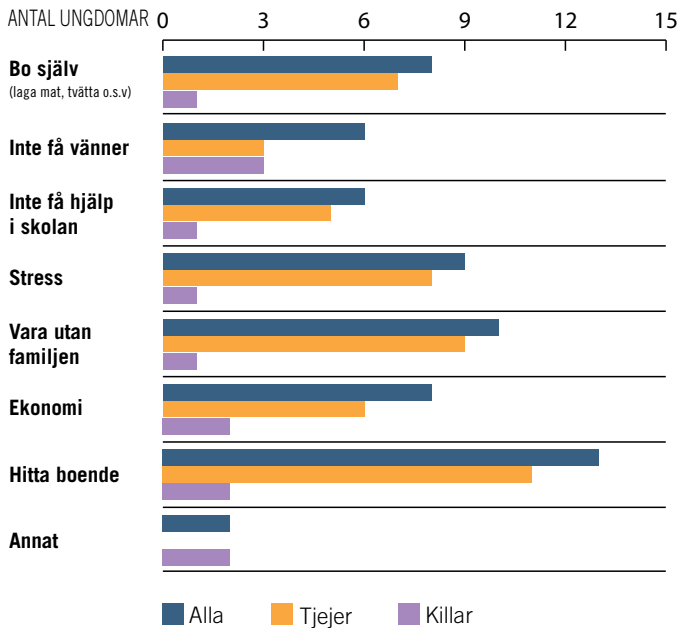
Ungdomar som uppgett att de oroade sig fick kryssa i vad de oroade sig för. Enkäten var upplagd så att ungdomarna fick kryssa i hur många svarsalternativ de ville. Viktigt att ha i åtanke är att resultatet inte visar vad unga oroar sig för mest utan vad som oroar flest.

- Bland de svenska ungdomarna är en stor grupp oroad över att hitta boende (68 %), följt av att vara utan familjen (53 %) och stress (47 %).
- Bland de åländska ungdomarna är det stress och ekonomin som flest oroar sig för (40 %), tätt följt av oro för att inte få vänner (35 %).
- Det är betydligt fler tjejer som oroar sig (48 %) jämfört med killar (17 %). Oro för att inte få vänner är det enda som killar oroar sig för i högre grad än tjejer.

SVERIGE

Vad oroar du dig över att flytta hemifrån?

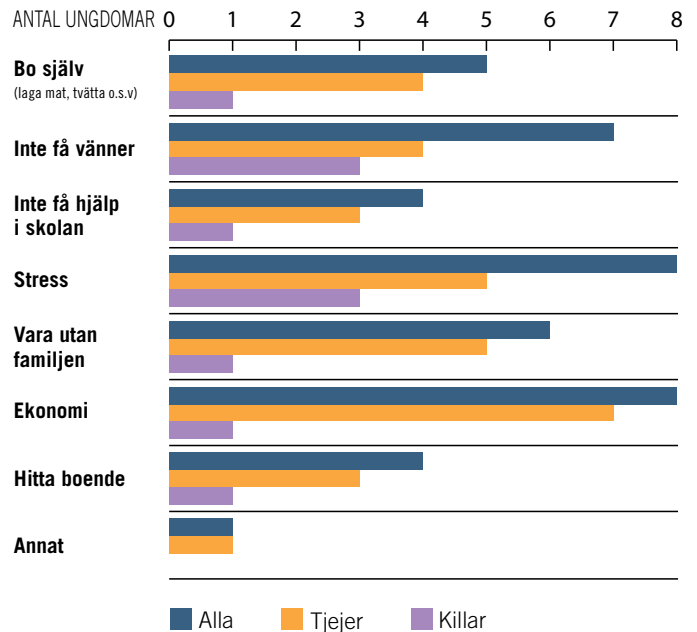
(Välj själv hur många du kryssar i)

ÅLAND

Vad oroar du dig över att flytta hemifrån?

(Välj själv hur många du kryssar i)

REFLEKTIONER

Tjejer som oroar sig

Mer än dubbelt så många tjejer jämfört med killar oroar sig för flytten. Resultatet speglar sannolikt de olika förväntningar som finns på könen i samhället. Tjejer får lära sig att vara duktiga och ta ansvar mer och i en tidigare ålder än killar. Därför är de mer medvetna om vad som väntar i samband med flytten. I en studie om hur åländska skärgårdsungdomar upplever flytten till stan i samband med gymnasiet identifieras tre olika strategier som ungdomarna använder sig av för att handskas med alla de krav flytten innebär. Ansvarsstrategin var den som tjejer främst använde sig av. Ansvarsstrategin innebär att ta ett aktivt ansvar, såväl för skolan som ekonomin och hushållet. Denna strategi innebär att ungdomarna tränar upp en självdisciplin vad gäller skolarbete, städning, matlagning och ekonomi. I studien konstateras att det är krävande att använda sig av ansvarsstrategin, då dessa ungdomar tvingas bli vuxna tidigt.⁴

Foto Teha Åkerström, Ljusterö, Stockholms skärgård.

³ Två åländska och sex svenska ungdomar som svarade nej på denna fråga (om de oroar sig att flytta hemifrån) valde ändå att kryssa i vad de oroar sig för i nästkommande fråga. En möjlig förklaring är att de ändrade uppfattning när de såg svarsalternativen och sedan glömde att gå tillbaka och ändra i den tidigare frågan. Därför har de inkluderats i gruppen som oroar sig för att flytta hemifrån. .

⁴ Brant. N. (2004). Vi bara för mitt i allt: Skärgårdsungdomars upplevelser och erfarenheter av den studierelaterade flytten efter grundskolan. SKUNK – skärgårdsungdomarnas intresseorganisation.

Lokalt seminarium, Stora Kalholmen, Stockholms skärgård. Foto Sandra Löfgren.

Stora förändringar och nya krav

Att studera på gymnasiet är en stor omställning, det ställs helt andra krav än på högstadiet. Skärgårdsungdomar är vana vid små klasser där man får mycket hjälp. Flera har uttryckt en oro för hur det kommer att bli att plötsligt gå i en stor klass med uppemot trettio elever. Skärgårdsungdomar har heller inte möjlighet att få samma stöd med skolarbetet från föräldrar som deras klasskamrater som bor kvar hemma kan, vilket kräver mer av dem.

Utöver omställningen till nya studieförhållandena innebär flytten till stan att de plötsligt ska ansvara för hushåll och ekonomi. De ska hinna med att laga mat, städa och tvätta samtidigt som de ska sköta studierna. Flera ungdomar

” Jag skulle inte vilja bli den här som hamnar i skärgårdsbokretsen utan jag vill gärna vara med andra också. ”

TJEJ, 15 ÅR

Kollektivboende

”Saker som kan oroa när man flyttar till stan är om man ska få tillräckligt pengar till hyra, nån stans att bo och om man ska få jobb. Om man inte har nån bostad i stan måste man fråga om man ska bo med en kompis eller bo hos nån släkting. Det är ganska jobbigt att bo själv. Man måste laga mat, betala hyran själv och ta mera ansvar. Vi skulle vilja ha ett stort hus där många kan bo i. Man ska kunna hyra in sig med en liten summa så man har pengar över. Ett stort kök där alla kan hjälps åt att laga mat. Man ska få ha egna rum. Bra saker med det är att man lär känna andra ungdomar. ”

TJEJ, 13 ÅR OCH KILLE, 14 ÅR

” Herregud – gruppptryck finns verkligen!
Vet jag att jag tänkte när jag kom till
gymnasiet. Det hade vi pratat om men aldrig
upplevt. Nu var det mitt ibland mig. ”

KILLE, 17 ÅR

känner press på att vara sociala och lära känna nya vänner, de upplever att de ”ligger efter” då ungdomarna i stan ofta har sina vänner och nätverk redan och det kan vara svårt att komma in i redan färdiga grupper.

Det finns även en oro hos vissa ungdomar att vara utan familjen. Trots långa resor och på Åland också en relativt hög busskostnad väljer många skärgårdsungdomar att åka hem under helgerna, framförallt första åren. Man saknar sin familj och med allt ansvar i veckorna är det skönt att komma hem och kunna släppa allt sådant.

Boende

Det är framförallt de svenska ungdomarna som oroar sig för att hitta boende vilket inte är konstigt med tanke på boendesituationen i Stockholmsområdet. Några ungdomar har efterfrågat fler boendeformer, att bo ensam i lägenhet ska

UTREDNING EFTER UTREDNING

SKUNK genomförde en studie 2004 om skärgårdsungdomars upplevelser av den studierelaterade flytten vilket resulterade i att en kommitté tillsattes på Landskapsregeringen med uppgift att utreda frågan vidare. Detta mynnade ut i ett ”åtgärdsförslag”. Ett antal åtgärder och frågor identifierades som skulle utredas vidare. Sen dess har det inte hänt någonting.

inte vara det enda alternativet. Elevhem eller någon form av kollektiv boende har dykt upp som förslag. Då skulle man känna sig mindre ensam i början och minska bördan förenat med hushållsarbetet.

Ekonomi

På grund av eget boende lever skärgårdsungdomar under helt andra ekonomiska förutsättningar än de flesta av sina klasskamrater på gymnasiet. De är berättigade till bostadsstöd/inackorderingstillägg men det täcker i regel bara delar av hyran. Utöver hyra tillkommer andra utgifter som mat och resor. Trots detta är skillnaden i studiestöd/studiemedel mellan ungdomar med eget boende och ungdomar som bor hemma liten eller obefintlig.⁵ Hur mycket pengar ungdomarna har att röra sig med är därför beroende på hur mycket pengar de får av sina föräldrar. Det är tydligt att ekonomiska resurser krävs för att kunna studera i stan och kontinuerligt resa hem.

⁵ Enligt uppgifter från Ålands arbetsmarknads- och studieservice-myndighet (Ams) och Centrala Studiestödsnämnden (CSN).

REFLEKTIONER

Åtgärder för att trygga flytten

Flytten hemifrån sker oavsett om ungdomarna känner sig mogna för ett eget boende eller inte. Det är en stor omställning som kräver mycket av ungdomarna. Idag saknas beredskap för att stödja denna grupp elever. Det behövs åtgärder för att utjämna den ojämlikhet som uppstår mellan skärgårdsungdomar och deras jämnåriga skolkamrater, då skärgårdsungdomarna belastas mer ekonomiskt, får mindre stöd med skolarbete och har en större arbetsbörda på grund av hushållsarbete.

Gemensam konferens, Vårdö, Ålands skärgård.
Foto Johan Karrento.

KOMMUNIKATIONER

Kommunikationer är ett hett samtalsämne bland ungdomarna i både Ålands och Stockholms skärgård. På sista gemensamma Young Voices konferensen röstade ungdomarna fram kommunikationer som den viktigaste frågan för skärgården i stort. Fler färjeturer, utvecklad kollektivtrafik, alternativa färdmedel och bättre kommunikationer inom skärgården efterfrågas.

Resultaten från enkätundersökningen visar att hälften inte är nöjda med kommunikationerna.

- 50 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 52 % av ungdomarna i Ålands skärgård är inte nöjda med kommunikationerna i skärgården.

Intervjuer har visat att det råder olika åsikter om vilka behov som är störst och som borde prioriteras. Det är naturligtvis skillnad att bo på en ö nära fastlandet/fasta Åland med vajerfärja/landsvägsfärja som Ljusterö, Runmarö och Vårdö och att bo långt ut i skärgården och behöva åka färja eller Waxholmsbåt som Möja och Kökar. Trots det har ungdomarna svarat förhållandevis lika i enkäten.⁶ Det är möjligt att man har tolkat frågan ur ett vidare perspektiv och svarat utifrån vad man tycker är viktigt för skärgårdsungdomar som grupp.

Oron över kommunikationer är också samstämmig,

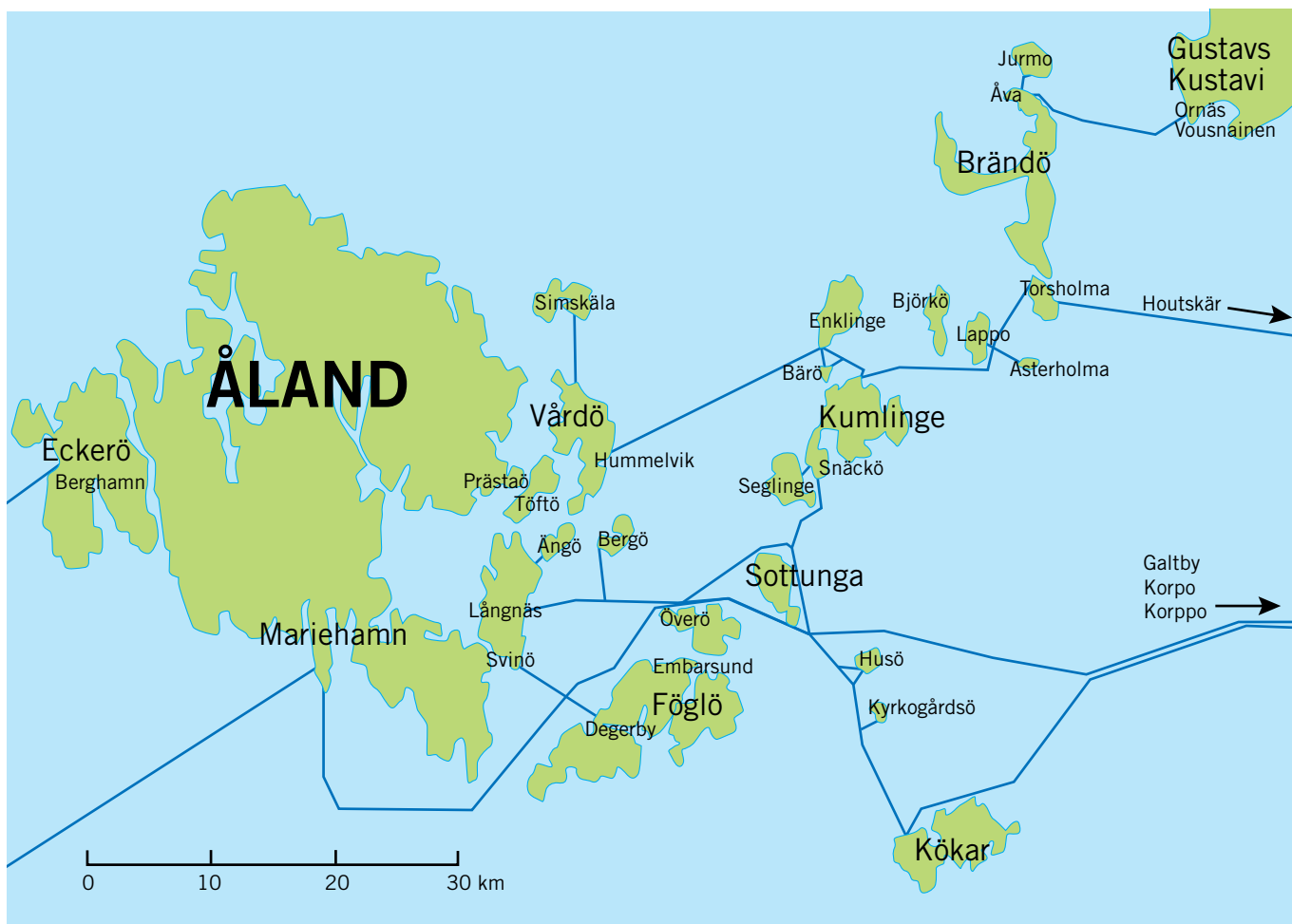
i båda skärgårdarna oroar man sig för hur den kommer att se ut framöver. Ungdomarna är alla överens om att bra kommunikationer är en viktig del i om man vill att fler ska flytta ut till skärgården eller om de själva ska överväga att komma tillbaka för att bosätta sig. Några ungdomar uttrycker stark frustration över nerskärningar eller hot om nerskärningar i skärgårdstrafiken, de upplever sig svikna av beslutsfattarna.

⁶ När Ljusterö och Vårdö på prov togs bort från enkätsvaren syntes inga större skillnader i svaren.

” Vill dom att skärgården ska dö ut?! ”

KILLE, 14 ÅR

ÅLANDS SKÄRGÅRD

Fler bussturer från och till skärgårdsfärjorna!

”Jag tycker det borde gå fler bussturer som synkar med skärgårdsfärjorna. Då skulle man enklare kunna ha aktiviteter i stan för man skulle kunna komma dit och hem utan att föräldrarna ska behöva sätta tid på att skjutsa fram och tillbaka. Att det går så få bussturer är orättvist för de ungdomar som inte har föräldrar som har bil och därför inte kan skjutsa vilket kan leda till att man inte åker och blir lite isolerad. Man får svårt att skaffa nya vänner och kontakter vilket man kan behöva t.ex. när man flyttar till stan inför gymnasiet.”

TJEJ, 14 ÅR

”Färjetrafiken (och passande bussar) är vad alla i hela skärgården önskar ska förbättras ordentligt mycket. Man kan inte låta skärgården dö ut, inte en sån här fin skärgård som vi har på Åland. Gör något politiker, lyssna på oss!”

TJEJ, 15 ÅR

Fler färjeturer

För ungdomarna är det fler och senare kvällsturer framförallt på helgerna som ligger högst på önskelistan.

- 76 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 70 % av ungdomarna i Ålands skärgård tycker det är viktigt eller mycket viktigt med fler färjeturer på vardagarna.
- 87 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 96 % av ungdomarna i Ålands skärgård tycker det är viktigt eller mycket viktigt med fler färjeturer på helgerna.

Detta skulle underlätta möjligheterna till en rikare fritid med friheten att kunna delta i aktiviteter och umgänge på fastlandet/fasta Åland eller andra öar. Många efterfrågar möjligheten att ta sig fram och tillbaka under samma dag för att slippa övernattnings i stan. Under lågsäsong kan det ta upp till en hel dag, ibland två, att ta sig till Stockholm eller Mariehamn och tillbaka för att göra t.ex. klädinköp eller följa med kompisarna på bio. Det gäller att planera väl och se över var man kan övernatta när det inte går att komma hem samma kväll. Fler ungdomar har uttryckt att det borde vara lättare att samåka.

”Bussar och båtar måste synkroniseras mycket bättre, ibland får vi stå och vänta nästan en timme och det är inte kul under vintern när det är minusgrader och blåser. Speciellt inte för de allra minsta.”

TJEJ, 14 ÅR

Utvecklad kollektivtrafik

- 80 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 86 % av ungdomarna i Ålands skärgård tycker det är viktigt eller mycket viktigt att det går bussar eller kollektivtaxi till alla färjeturer
- 97 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 95 % av ungdomarna i Ålands skärgård tycker det är viktigt eller mycket viktigt att tidtabellerna för färjorna och bussarna passar varandra.

Ett av de största problemen som unga upplever är att båtar och bussar inte är synkroniserade med varandra. Det är inte ovanligt att behöva vänta mellan 30 till 50 minuter innan färden kan gå vidare. Det händer också att bussar inte dyker upp överhuvudtaget, vilket lämnar barnen i en mycket besvärlig situation.

Alternativa färdmedel

Ungdomar i skärgården är vana tillbringa långa stunder på färjor. De som bor i yttersta skärgården behöver åka färja flera timmar för att ta sig in till fastlandet/fasta Åland.

- 31 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 50 % av ungdomarna i Ålands skärgård tycker det är viktigt eller mycket viktigt med snabbare färjor.

Eftersom de befintliga färjorna inte kan gå så mycket snabbare behövs andra färdmedel. Snabba båtar är ett förslag som har dykt upp. I Ålands skärgård, där man

Snabbåtar drivna på fiskrens

”Båtarnas syfte är att föra ungdomar i skärgården till varandra så att dem kan träffas och umgås på fritiden mera än förut. Båtarna behöver endast gå på helgerna pga att ungdomar går i skolan annars. Det fiskas överallt i skärgården, och fiskrensens kastas ju bara bort. Det skulle även vara en inkomst för fiskodlarna. Det skulle både bli billigare och bättre för miljön.”

KILLE, 13 ÅR OCH KILLE, 14 ÅR

enbart har bilfärjor, har det även föreslagits att det ska finnas färjor endast för persontransporter som ett snabbare alternativ.

Utvecklade kommunikationer inom skärgården

Bättre möjligheter att kunna ta sig runt inom skärgården, det vill säga mellan norra och södra skärgården har genom intervjuer kommit fram som önskemål, framförallt i Ålands skärgård. På så sätt blir det lättare för unga i skärgården att träffas.

- 39 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 61 % av ungdomarna i Ålands skärgård tycker det är viktigt eller mycket viktigt att det är lätt att ta sig mellan norra och södra skärgården, tex Kökar-Brändö i Ålands skärgård eller Landsort-Arholma i Stockholms skärgård.

Som det ser ut idag måste man ta sig in till fastlandet/ fasta Åland för att byta färja där. På Åland avgår dessutom färjorna från två olika färjfasten vilket innebär att man är tvungen att åka bil i en och en halv timme. På den senaste Young Voices träffen i Ålands skärgård, som ägde rum på Brändö, var deltagaren från Kökar tvungen att resa i sju timmar enkel väg.

REFLEKTIONER

Ta med ungdomarna i diskussionerna om skärgårdstrafiken!

Det händer mycket inom skärgårdstrafiken just nu vilket skapar en oro för alla som bor i skärgården gammal som ung. I Ålands skärgård kom nyligen beslutet om att all skärgårdstrafik ska privatiseras och i Stockholms skärgård är en stor upphandling på gång vilket kan få stora konsekvenser för den framtida trafiken. Frågan om kommunikationer har lyft oräkneliga gånger av ungdomarna. Det är en fråga som verkligen engagerar dem eftersom de är så beroende av färjorna. Det finns en önskan hos många att få ha en dialog med ansvariga beslutsfattare eller åtminstone få information om vad som händer.

Barn har enligt barnkonventionen rätt att få uttrycka sina åsikter i frågor som berör dem och det gör verkligen skärgårdstrafiken för ungdomar i skärgården. Turlistorna sätter ramarna för deras fritidsutövanden och möjlighet att träffa andra ungdomar och för deras frihet i stort. Dagens unga ställer andra krav på kommunikationer än vad man gjort förr. För att unga ska välja att bosätta sig i skärgården krävs lyhördhet för ungas önskemål.

VAD SÄGER BESLUTFATTARNA?

CAMILLA GUNELL (S), LANTRÅD
ÅLANDS LANDSKAPSREGERING

Behövs projekt som Young Voices?

Absolut. Det behövs för gemenskap och utbyte bland skärgårdens unga bofasta. Det kan stärka deras självkänsla och bekräfta den gemensamma bakgrunden, vilket blir extra viktigt när man är spridd geografiskt.

Det är också en skolning i den demokratiska processen. Vi behöver unga som tar över och driver skärgårdens intressen. "Det hänger på de här om vi ska fortsätta ha en levande skärgård" känner jag starkt när jag mött ungdomarna i projektet. Det handlar om de har en känsla av att livet i skärgården har något att erbjuda för att de ska fortsätta bo och arbeta där.

Du är engagerad i jämställdhetsfrågor. Vilken koppling finns mellan könsroller och ungdomars liv i skärgården?

I skärgården är könsrollerna fortfarande fasta, det är segmenterat och starkt uppdelat. Särskilt mansrollen är stereotyp, killar förväntas hålla på med jakt och moped. Glasögonen som man ser på könsrollerna igenom har för svag styrka! Det är en uppgift för både skola och samhälle att ändra men arbetet är otillräckligt, det borde göras mera.

"Jag tycker det är viktigt att man mår bra och det gör man ju om man får träffa andra" säger en ung person i Kumlinge. 63 % av de tillfrågade ungdomarna skulle vilja att det fanns mötesplatser och organiserade aktiviteter. Hur ser du på det?

Självklart finns behov av det. Därför är det viktigt att stödja projekt som SKUNK här på Åland. De gör verkligen ett bra jobb.

96 % av ungdomarna tycker att det är viktigt med täta båtturer och att buss och båt passar med varandra. Ge din kommentar!

Är det så dåligt idag egentligen? Visst har vi fått göra indragningar men samtidigt planeras stora investeringar för att förkorta färjpassen och effektivisera trafiken. Idag går det mellan 17-23 turer till Föglö, varje dag. Det är inte så dåligt. Och jämför vi hela Finlands budget för färjetrafik så är den på 13 miljoner kronor – på Åland har vi en budget på 18 miljoner.

Bristen på kontakt i en vidare krets gör att början på gymnasiet ofta innebär oro. Vad finns att göra?

Här tror jag på "den tredje sektorn", det vill säga ideella krafter och föreningar. Jag skulle vilja se nya nätverk med mentorsprogram, där även de enskilda gymnasieskolorna deltar. Det kan handla om att en ung person som kommer från en mindre skärgårdsskola har en stödfamilj där man börjar i gymnasiet. Man kanske kan erbjuda en middag i veckan, eller bara lite vanligt vuxenstöd.

UNGAS INFLYTANDE

Ungdomarna i Stockholms och Ålands skärgård vill vara delaktiga där de bor. De vill träffa och diskutera en rad olika frågor med sina politiker och tjänstemän samt engagera sig i skärgårdens utveckling.

Träffa politiker och engagera sig

Många ungdomar har uttryckt en önskan om att få dela med sig av sina tankar, funderingar och åsikter och bli informerade om vad som händer i sina kommuner. Dialogen ska ske på ungas villkor och gärna på deras hemmaplan.

- 80 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 64 % av ungdomarna i Ålands skärgård tycker det är viktigt eller mycket viktigt att få träffa sina politiker och diskutera.
- 70 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 63 % av ungdomarna i Ålands skärgård vill engagera sig i sin ö/byggs utveckling.

” Om vi skulle få våra åsikter hörda och känna att politikerna bryr sig om vad vi tycker så skulle vi automatiskt ta mera initiativ och bli mer delaktiga i frågorna. ”

TJEJ, 14 ÅR OCH TJEJ, 15 ÅR

Resultatet visar på stora skillnader mellan könen. Bland tjejerna vill 81 % engagera sig och 82 % träffa sina politiker vilket kan jämföras med 52 % respektive 60 % hos killarna.

” Det känns bra att säga sina åsikter till vuxna och rätt så roligt också. ”

KILLE, 12 ÅR

Viljan hos unga finns!

”Vill ungdomarna träffa sina politiker? Ja, det vill vi! Men när får vi träffa dem då? Vad vill vi prata om?

- Vi vill veta vad som händer i vår kommun.
- Vi vill ha våra åsikter i frågor som angår oss och vi vill vara med att säga till.
- Vi vill veta om vår skola ska renoveras, vi vill ha våra tankar framförda i huruvida idrottsanläggningar och liknande planeras och byggs och vi vill ha information och kunna påverka beslutet om de tycker att man ska skära ner på färjeturerna mellan alla öar.
- Vi vill kunna ändra på saker som vi tycker är fel och kan förbättras. Vi vill vara en del av vår kommun och också vara medvetna om det. ”

LOKALT SEMINARIUM, ÅLANDS SKÄRGÅRD

Lokalt seminarium Hjälmo, Stockholms skärgård – grupparbete. Markus Newton Hedlin.

REFLEKTIONER

Större förändringsbehov hos tjejerna?

Hur kommer det sig att tjejer vill träffa sina politiker och engagera sig i så pass högre grad än killarna? En möjlig tolkning av resultatet är att killarna känner sig mer nöjda med sin tillvaro. Det är redan ”bra som det är” vilket kan förklaras av att traditionellt manliga aktiviteter och intressen dominerar i skärgården. För tjejer finns det i regel mindre att göra varav behoven av förändring är större. Det ligger nära till hands att koppla resultatet till det faktum att det framförallt är kvinnorna som väljer att flytta från skärgården. Kan det vara så att kommunerna inte lyckas ta tillvara på tjejernas engagemang? En djupare analys av detta är inte möjligt inom ramen för denna rapport men det är helt klart ett intressant resultat som skärgårdskommunerna bör beakta.

Frågor unga vill diskutera

Politiker tenderar ofta att prata om “ungdomsfrågor” när det kommer till ungas delaktighet. Man utgår ifrån att ungdomar bara bryr sig om skola och fritid. Dessa frågor är visserligen mycket viktiga för ungdomar men de är också intresserade av att diskutera en rad andra ämnen vilket framgår av resultatet. Fritid är det som majoriteten vill diskutera i både Stockholms (74%) och Ålands skärgård (57 %). Bland de svenska ungdomarna följs det av skola (57 %) och jobb (28 %) och bland de åländska ungdomarna av jobb och fritid (43 %).

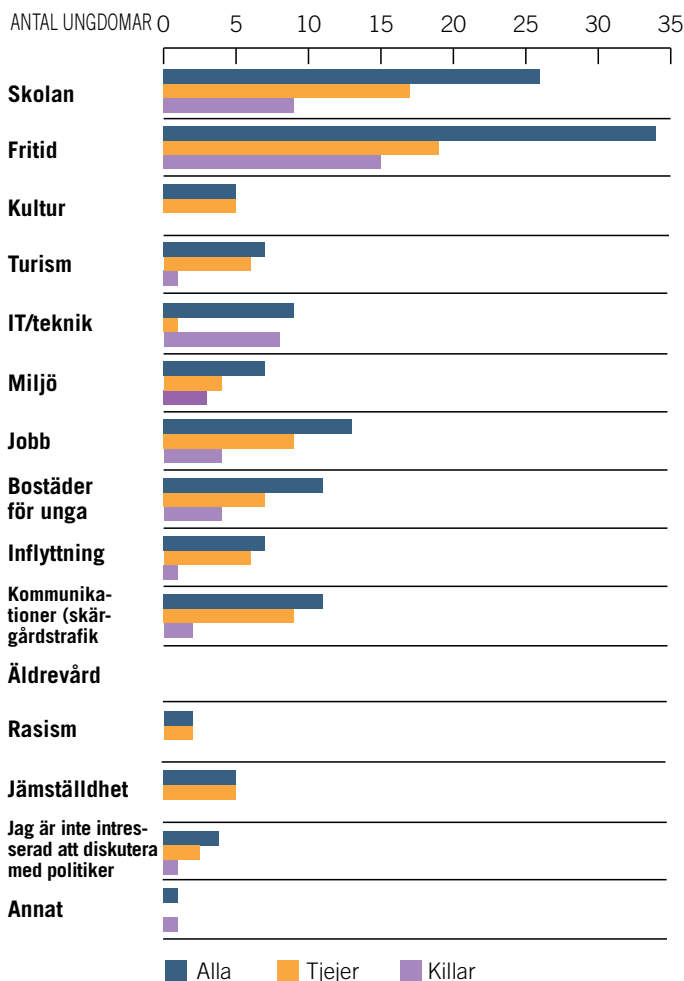
Delaktighet i kommunen

Skärgårdskommunerna på Åland är mycket små vilket ger en helt annan närhet till politikerna (som alla är fritidspolitiker) och tjänstemännen. De är välbekanta ansikten för ungdomarna som ofta träffar på dem i affären eller vid andra gemensamma arrangemang i kommunen. I de flesta kommuner ligger kommunkansliet i närheten av skolan och tjänstemännen åter i matsalen tillsammans med eleverna. Trots närheten är det sällsynt att politikerna och tjänstemännen tar sig tid att besöka skolorna och träffa ungdomarna. Detta har flera ungdomar uttryckt förvåning och även frustration över.

SVERIGE

Vilka områden tycker du vore intressant att diskutera med politikerna i din kommun?

(Kryssa i de områden du är intresserad av att diskutera)

Kom på besök!

”Vårt kommunkansli ligger precis brevid skolan men ändå har de inte varit hit någon gång. Ett tips till politikerna i kommunen är då att ibland skulle de kunna ta sig tid och komma hit och hälsa på och höra vad vi har för idéer. För det är ingen som liksom bara går till politikerna och säger vad vi tycker.”

TJEJ, 12 ÅR

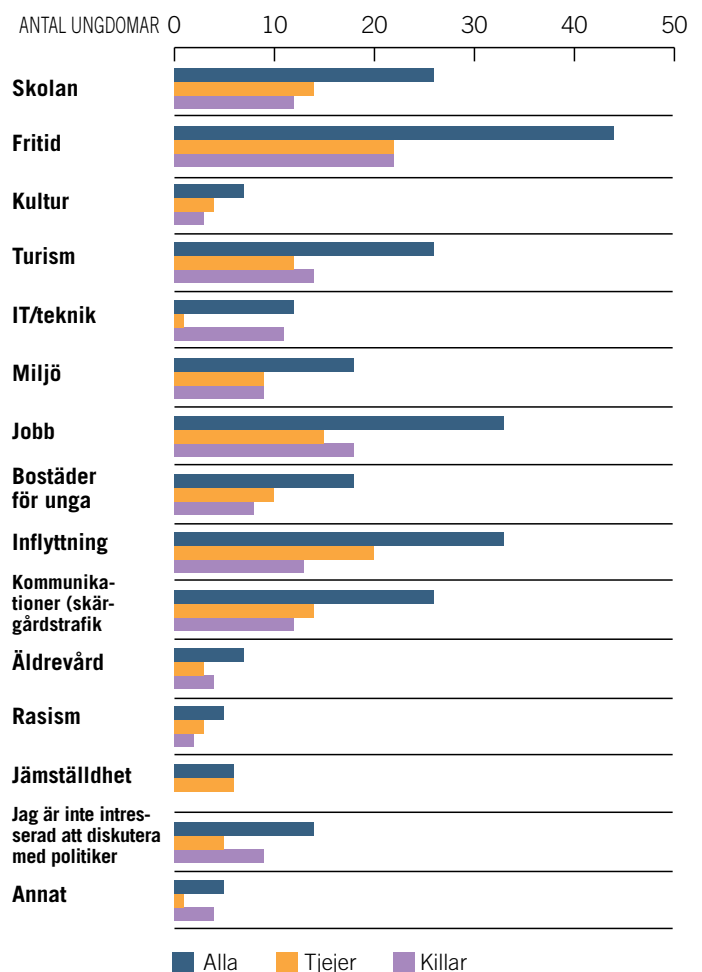
”Sedan Young Voices började har vi fått lära oss om engagemang och vi har fått upp ögonen för att vi kan påverka och hur man kan gå tillväga. Nu vet vi att vi har rätt att uttrycka våra åsikter och att vuxna är skyldiga att lyssna.”

TJEJ, 13 ÅR OCH TJEJ, 14 ÅR

ÅLAND

Vilka områden tycker du vore intressant att diskutera med politikerna i din kommun?

(Kryssa i de områden du är intresserad av att diskutera)

Gemensam konferens, Vårdö, Ålands skärgård – ungdomarna fick "pluppa" var på inflytandetrappan de anser att de befinner sig idag och var de skulle vilja vara.

I Stockholms skärgård är det tydligt att ungdomarna inte känner sig vara en del av sin kommun. Många uttrycker att kommunen och fastlandet är en sak – skärgården en annan. Ingen av deltagarna under träffarna har känt till att de har en vald tjänsteman som har uppdraget att bevaka ungas frågor. Information från kommunens ungdomsansvarige når sällan fram till skärgårdsungdomarna utan fastnar i vuxnas maillådor. Intresse och nyfikenhet finns hos ungdomarna som gärna vill kunna ta ett aktivt val huruvida de vill delta på evenemang och aktiviteter som kommunen ordnar.

” Politiker glömmet oss hela tiden! Dom måste lyssna på oss också! ”

TJEJ, 14 ÅR

” Det kan vara svårt att vara ung och lyfta fram sina åsikter till vuxna. Ja i mitt fall så är det rent ut sagt hemskt. För att jag är rädd att jag ska göra så att jag verkar dum, det känns riktigt pinsamt, och det som jag tänker säga som låter bra i mitt huvud låter inte alls bra när jag säger det. Men sen finns det också modigare ungdomar än mig som vågar säga sin åsikt. ”

KILLE, 13 ÅR

Delaktighet utifrån inflytandetrappan

Hur delaktiga vill då ungdomar vara? Under en av projektets gemensamma ungdomskonferenser på Åland diskuterades ungas delaktighet i kommunen utifrån de olika inflytandestegen i inflytandetrappan. Ungdomarna fick bedöma hur mycket inflytande de har i kommunen idag inom olika områden och hur mycket inflytande de skulle vilja ha. Olika mycket inflytande för olika områden och situationer blev resultatet. Sammantaget önskar man att vuxna skulle lyssna mer på ungdomar.

Under diskussionerna om inflytande efterfrågades tydligare återkoppling från politiker och tjänstemän. Flera ungdomar berättade om situationer där de lyft förslag till politiker och sedan inte hört något mer, vilket skapat en uppgivenhet. Det framkom även att det fanns en rädsla för att komma med åsikter och förslag med risk för att bli dumförklarad eller skrattade åt.

REFLEKTIONER

Maktobalans

I samtal med politiker och tjänstemän i skärgården uppges alla att ungdomar i kommunen alltid är välkomna att ringa eller boka tid för ett möte om det har åsikter eller förslag de skulle vilja diskutera. Man måste dock komma ihåg att i relationen barn-vuxen finns en inbyggd maktobalans som gör att steget för ett barn att ringa till en vuxen politiker kan kännas väldigt långt. Detta gäller även på Åland, trots att ungdomarna i regel känner sina politiker. Det kan bero på att det är ovana att se dem i deras roll som politiker/tjänsteman då de så ofta träffar dem i deras privata roller.

VAD SÄGER BESLUTFATTARNA?

GUSTAV HEMMING (C),
SKÄRGÅRDSLANDSTINGSRÅD
OCH ORDFÖRANDE I SKÄRGÅRDS-
STIFTELSEN

Vad kan projektet Young Voices ge?

Skärgården ser inte ut som på 50-talet. Vi måste förstå vad vi ska erbjuda för att skärgården även i fortsättningen ska vara ett levande samhälle. Att få ta del av vad barn och ungdomar

i skärgården tycker och tänker kan ge viktiga nycklar för hur vi ska forma framtiden.

Många ungdomar som vuxit upp i skärgården vill stanna där, bo, jobba och kunna skaffa familj. Hur ska det kunna bli verklighet?

Jag kommer att arbeta för att staten ser över lagen om strand-skydd. Idag kan inte en fastboende stycka av en tomt till sitt barn som vill bo kvar. Jobben är den andra frågan. Kanske ett företagshotell med bra uppkoppling kan vara en idé. Företag som t ex jobbar med utveckling av appar kan i princip lika gärna göra det från en ö som från Stockholms city. Men man kan inte bara designa fram en arbetsmarknad...

Vilken framtid har skärgårdsskolorna?

Det finns möjligheter att se de små skärgårdsskolorna som en resurs, ett alternativ till de stora. Vi vet att flertalet är

nöjda med skolan i skärgården de första åren. Den är liten och trygg. Skolan skulle kunna bli ett argument just för att flytta ut i skärgården. Men skollagstiftningen är alldeles för trubbig idag för att passa skärgårdsskolorna. Det är en hjärtefråga för mig att driva i förhållande till statliga myndigheter.

87 % av ungdomarna i enkätsvaren tycker att flera färjeturer på helgerna är viktigt eller mycket viktigt. Hur ställer du dig till det?

Det är lätt att förstå. Ambitionen är att det ska finnas två turer varje dag och med två kvällsturer i veckan. Jag skulle även vilja se mer småskalig trafik och att kunna involvera sjötaxi.

Din vision av ungas delaktighet i skärgårdens utveckling?

Min vision är mer delaktighet. Vi skulle kunna börja med att ha en ungdomsrepresentant i det regionala skärgårds-rådet. Jag vill också arbeta för ett skärgårdsanslag som skulle vara riktat direkt till skärgårdsungdomar. Med en uttänkt projektbeskrivning skulle det gå att söka ett sådant anslag. Här bör landstinget gå in och ställa pengar till förfogande.

Vad skulle hända om barn hade rösträtt?

Det var en mycket bra fråga... Det är många röster det handlar om och som vi skulle bli tvungna att lyssna på. Jag tror att frågor om miljön skulle komma fram mer. Men barn och ungdomar är olika precis som vuxna, så det är ju ingen homogen grupp för det. Men de villkor som barn och unga lever under skulle helt klart få mer uppmärksamhet!

Petra Hedelin, är född och uppvuxen på Svartsö i Stockholms mellanskärgård. Hon vill gärna fortsätta ett vuxenliv i skärgården med bostad och arbete. Det är något hon delar med många bofasta ungdomar i skärgården idag. Men hur? Här möter hon Gustav Hemming, skärgårdslandstingsråd och ordförande i Skärgårdsstifelsen, för att diskutera frågan. Foto Carina Lernhagen Matz.

BO I SKÄRGÅRDEN I FRAMTIDEN

– Viljan finns, finns förutsättningarna?

Majoriteten av ungdomarna tycker skärgården är en bra plats att växa upp på och en stor del kan tänka sig att bo där i framtiden. För en eventuell återflytt krävs dock goda kommunikationer, bra basservice, bra boende, närhet till vänner och nöjen samt möjligheter till jobb.

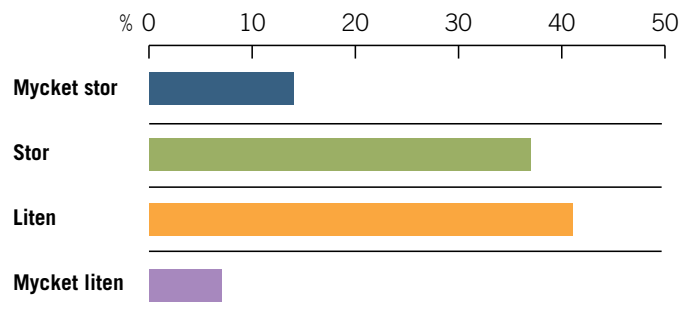
Barn och unga i Ålands och Stockholms skärgård har många idéer och förslag kring hur skärgården skulle kunna förändras och förbättras. Det innebär inte att de inte trivs. Många tycker att skärgården är ett bra ställe att bo på.

- 93 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 96 % av ungdomarna i Ålands skärgård tycker att skärgården är en bra plats för barn och unga att växa upp på.

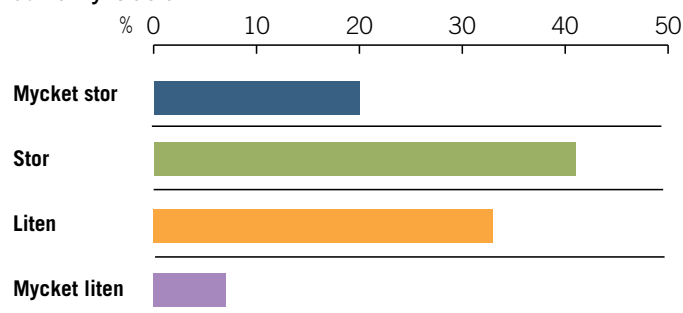
Det ska tas i beaktning dock att ungdomarna som svarade i enkäten tyckte att det var svårt att svara ja eller nej på frågeställningen ovan. De resonerade så att det är en bra och trygg plats att bo på men att små skolor, få vänner och begränsade möjligheter till fritidsaktiviteter komplicerar bilden. Det har tydligt kommit fram att ungdomar i högstadiet har stort behov av utvidgat kontaktnät samt behov av större arbetsgrupper i skolan.

Deltagarna fick kryssa i vilka tre saker de uppskattar mest med att bo i skärgården. Då resultatet ser liknande ut för Sverige och Åland, presenteras det tillsammans.

Hur stor tror du möjligheten är att du bor i skärgården när du är mellan 18 och 30 år?

Hur stor tror du möjligheten är att du bor i skärgården efter att du har fyllt 30 år?

REFLEKTIONER

Självuppfyllande profetia

Finns det en förväntan på att ungdomar ska vilja ge sig av? Bägge projektledarna har under projektet mötts av en syn hos vuxna (både ute i skärgården och på fastlandet/fasta Åland) att ungdomar vill bort från skärgården så fort de bara kan. Var kommer denna syn ifrån? Förväntningar av detta slag kan leda till en självuppfyllande profetia. Det vill säga att vuxnas förväntningar på att unga vill bort från skärgården påverkar ungdomar så att förväntningarna tillslut uppfylls.

Resultaten från enkäten visar att en förhållandevis stor andel av ungdomarna tror att de kommer att bo i skärgården i framtiden. Intervjuer med ungdomar stärker denna bild, många unga i skärgården vill bo kvar!

- Naturen (64 %) och närheten till vatten (63 %) är det som uppskattas av flest ungdomar.
- Alla känner alla (50 %)
- Lugnet och tystnaden (42 %)

Vidare ställdes frågan om ungdomarna trodde de skulle bo i skärgården i framtiden. Här skiftar det något mellan Sverige och Ålands skärgård.

- 54 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 69 % i Ålands skärgård tror att de kommer att bo i skärgården i framtiden

I enkäten ville projektet även få en bild av hur ungdomarna ser på en tillbakaflytt i tidigt vuxenliv samt äldre. Här visar resultatet på högre siffror vid en senare ålder i bägge skärgårdarna.

- 41 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 58 % av ungdomarna i Ålands skärgård tror att möjligheten är stor eller mycket stor att de bor i skärgården när de är mellan 18 och 30 år.

” Skärgården är ett fantastiskt ställe att bo på, men jag personligen vill inte bo här när jag blir äldre. Men om saker och ting förändras så skulle jag absolut kunna stanna. ”

TJEJ, 12 ÅR

Jobb, bostäder och fler människor

"Jag skulle kunna tänka mig att bo i skärgården i framtiden, men som det ser ut nu, så nej. Det finns inte jobb, bostäder eller folk som gör den levande, och det är tre förutsättningar för att jag skall kunna bo där i framtiden.

Om det skulle finnas jobb så skulle många vilja flytta hit, men om det inte finns boenden är det ingen mening. Och ingen vill väl bo på en isolerad plats utan folk? Det skulle inte jag vilja i alla fall. Om det finns människor på ön man vill bosätta sig på, så kan man skaffa sig nya vänner och vara med dem som "passar" en själv som vän, att man inte tvingas vara med någon för att den inte finns någon annan att vara med t.ex. Sen är det också det men privatlivet. Om man är så få så börjas det alltid ryktas om vad "den och den har gjort", nästan så att så fort man öppnar munnen så vet hela ön vad man sagt och vad man tycker om olika saker. Det är inte så roligt tycker jag, man har inget privatliv.

Men nu till det positiva! Skärgården är vacker, det är en perfekt plats att växa upp på tycker jag. Man kan se stjärnorna på natten en molnfri kväll, eftersom det inte finns gatubelysning som lyser upp himlen. Det finns inte så mycket trafik, och det gör det till en säkrare miljö för barn. Friluftslivet är härligt, att åka båt och fara och fika på någon ö och ta sig ett dopp på sommaren. På vintern är det också härligt, man kan lägga ut nät och fiska, jaga, skida eller bara göra det man känner för. Under nätterna är det lugnt och tyst eftersom det inte finns så mycket trafik då, så man kan sova. Man slipper också allt hetsigt stadsliv inne i stan och kan slappna av mer i skärgården, tycker jag i alla fall. Naturen mår bra, jag har aldrig varit med om att naturen i skärgården skulle på dåligt p g a miljögifter m.m. Ren luft har vi här!

Om dessa tre förutsättningar fanns för skärgården, jobb, bostäder och människor, skulle jag inte tveka en sekund att bo här!"

TJEJ, 15 ÅR

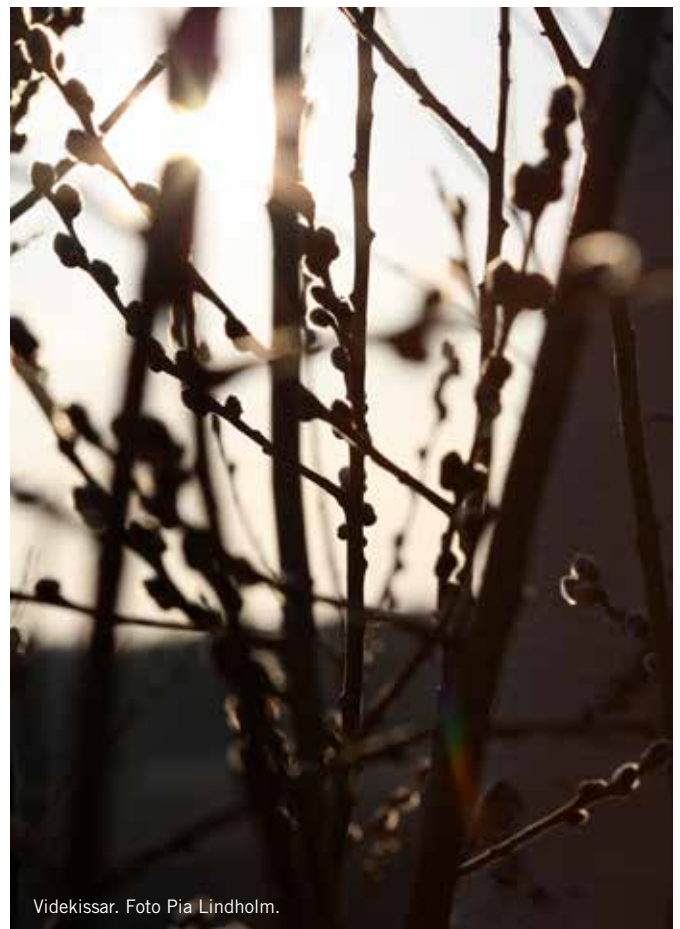
- 48 % av ungdomarna i Stockholms skärgård respektive 67 % av ungdomarna i Ålands skärgård tror att möjligheten är stor eller mycket stor att de bor i skärgården efter att de har fyllt 30 år.

Överlag visar Stockholms skärgård på lägre siffror än Åland vad gäller eventuell tillbakaflyttning. Vad detta beror på är svårt att utläsa av enkäten. Det har dock framkommit i intervjuer att vissa ungdomar i Stockholms skärgård längtar till ett större samhälle. Flera bor idag på små öar utan bilar och affärer. Det är lätt att förstå att unga lockas av pulsen och tillgängligheten i stan. I dagsläget finns även visad oro från ungdomarna i Stockholms skärgård kring boende då det är höga bostadspriser i Stockholms skärgård.

Av de ungdomar som inte tror att de kommer att bo i skärgården i framtiden uttrycker många i intervjuer att de fortfarande vill behålla banden till skärgården genom att tillbringa semestrar och annan ledig tid där, framförallt på sommaren.

” Jag tror att jag kommer ha sommarboende på Möja. ”

KILLE, 12 ÅR

Videkissar. Foto Pia Lindholm.

På frågan hur viktiga olika saker är för att de ska vilja bo där i framtiden är svaren mycket jämnt fördelade. Majoriteten bedömer samtliga svarsalternativ som viktigt eller mycket viktigt. Eftersom skillnaderna mellan länderna är så små, presenteras resultatet tillsammans.

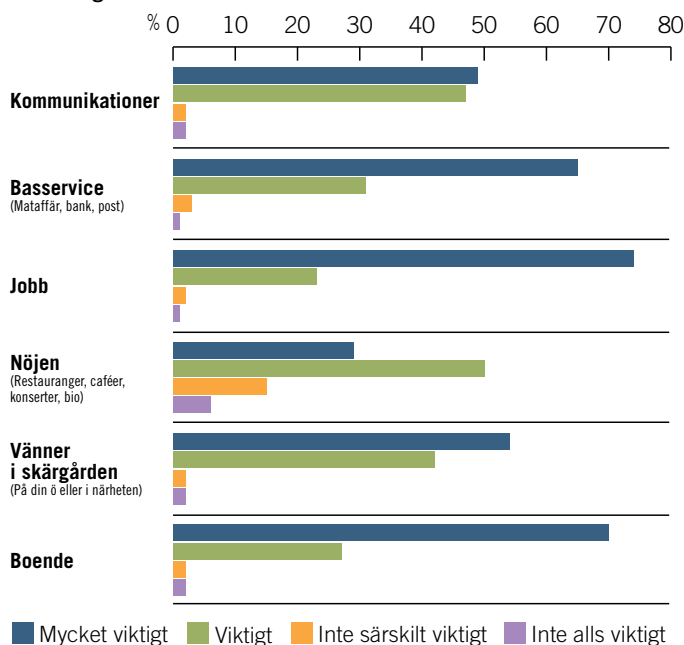
I intervjuer lyfter ungdomarna ofta fram jobb och vänner som de viktigaste faktorerna för att de ska vilja bo i skärgården i framtiden. De vill ha ett jobb som de trivs med och vänner som inte bo allt för långt bort.

När jobb diskuterades på en av Young Voices träffarna i Stockholms skärgård var det tydligt att ungdomarna har höga krav på jobben. De vill inte arbeta med vad som helst. Drömmar om att bli skådespelare, ha sitt eget glasblåseri, öppna beautyshop, bli arkitekt eller dataingenjör är dock inget som de i dagsläget ser möjligheter till att utveckla i skärgården. Den stereotypa idén om vad som är möjligt att arbeta med i är tydlig.

I Ålands skärgård diskuterade ungdomarna framtida sysselsättningar i skärgården med fokus på vattenbruk, lantbruk och IT. Det kom fram fler spännande idéer som t.ex. att öppna en webbshop och tillverka åländska likkistor. Många ungdomar var öppna för att kombinera en mer traditionell sysselsättning såsom lantbruk med något kreativt som att skriva böcker eller tillverka smycken. Det visar att det går att skapa jobb i skärgården bara man är kreativ.

SVERIGE och ÅLAND

Hur viktigt är följande saker för att du ska tänka dig att bo i skärgården i FRAMTIDEN?

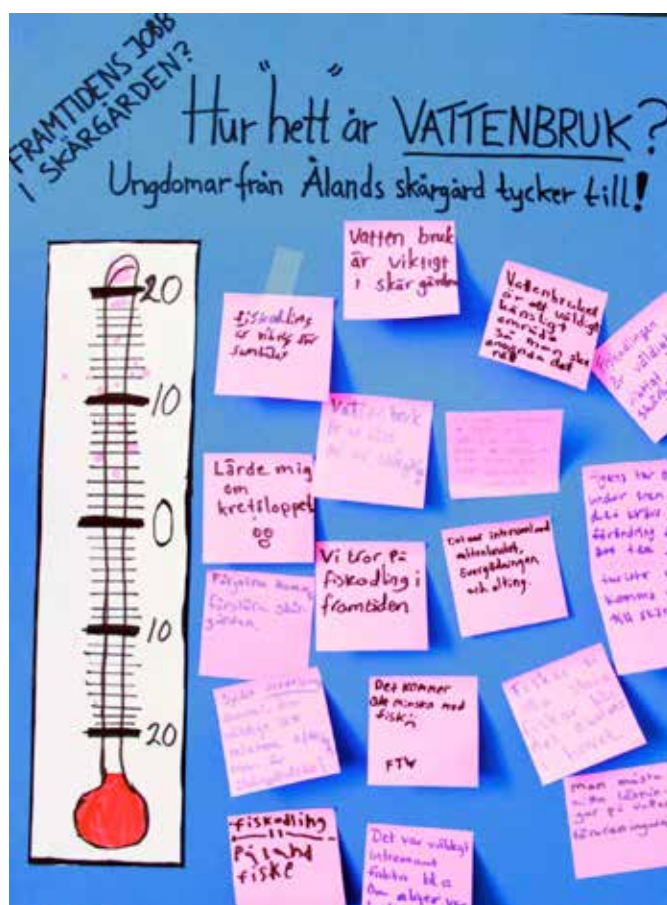

REFLEKTIONER

Det är helheten som räknas

Den viktigaste satsningen man kan göra är att synliggöra barn och unga på ett tidigt stadium, medan de ännu bor kvar. Unga måste få känna att de är en del av sin kommun och att deras åsikter och engagemang tas tillvara på.

Ungdomarna i Stockholm och Ålands skärgård gör inte någon större skillnad på behoven av kommunikationer, basservice, jobb, boende, vänner och nöjen. Detta visar på att kommunerna behöver satsa på helheten för att unga ska vilja bo kvar eller återvända till skärgården. Jobb och boende lyfts dock som något mer akuta brister att åtgärda än de övriga.

Lokalt seminarium Kökar, Ålands skärgård. Foto Dominic Karlman.

ÖKA UNGAS DELAKTIGHET

– Erfarenheter från Young Voices

Ett av huvudmålen i Young Voices har varit att öka ungas delaktighet och engagemang i skärgården. Här presenteras några av projektets erfarenheter och slutsatser av det arbetet samt några exempel på hur unga kan inkluderas.

Framgångsfaktorer

Demokratiträning

Träning i att bilda sig åsikter och att uttrycka dem är grunden för ungas delaktighet. Viktig här är att skilja på åsikt och tyckande. Tycka kan man göra om vad som helt. En åsikt har man resonerat och reflekterat sig fram till. Demokratiträning handlar om att lära sig att lyssna på och respektera andras åsikter, se saker från olika perspektiv och att samarbeta och kompromissa. I Young Voices har det varit tydligt att ungdomarna har utvecklats och fått ett större självförtroende genom att de har blivit medvetna om vad de har för åsikter. De har också fått ett helt annat intresse för samhällsfrågor än de hade tidigare.

”På Young Voices har jag mera frihet jag kan framföra min åsikt utan problem.”

TJEJ, 14 ÅR

Kreativa metoder

För att få igång intressanta och konstruktiva diskussioner krävs kreativa metoder. På Young Voices har deltagarnas fått ta sig an olika teman på ett lekfullt och lustfyllt sätt. Exempel på övningar som har använts är termometern, fyra hörn, heta stolen, rangordning, café-samtal och dramaövningar. Övningar och diskussioner har varvats med lekar som också ska ses som en metod. Syftet med lekarna är att skapa en positiv atmosfär och en trygg grupp, vilket man får genom att skratta och ha roligt tillsammans.

Ökat intresse för den egna kommunen

”Young Voices har skapat ett intresse för den egna kommunen som inte fanns tidigare. Genom att diskutera olika frågor så har vi fått tänka efter och skapat oss åsikter. Det är ju omöjligt att ha en åsikt om man inte har fått möjlighet att diskutera ämnet. Det borde politiker tänka på innan de säger att unga inte är intresserade av att vara delaktiga. Sedan Young Voices började har vi fått lära oss om engagemang och vi har fått upp ögonen för att vi kan påverka och hur man kan gå tillväga. Nu vet vi att vi har rätt att uttrycka våra åsikter och att vuxna är skyldiga att lyssna.”

LOKALT SEMINARIUM, BRÄNDÖ, ÅLANDS SKÄRGÅRD

”Man lär sig många saker och man har skoj!”

TJEJ, 13 ÅR

Engagera istället för aktivera

För att ta tillvara på ungas engagemang och idéer behöver utgångspunkten för arbetet vara att engagera, inte aktivera. Det behöver finnas vuxna som kan fånga upp initiativ och finnas till som bollplank och stöd för ungdomar att själva förverkliga sina idéer och organisera sig. Det krävs ett respektfullt förhållningssätt som grundar sig i att ungdomar är kompetenta och kapabla att ta ansvar.

Skapa relationer

För att kunna vara ett stöd och bollplank för unga är goda relationer en förutsättning. Det kräver långsiktiga kontinuerliga satsningar med samma personer som återkommer.

Stärka ungas nätverk

Genom att ungdomar får träffa och lära känna ungdomar från andra delar av skärgården stärks deras nätverk vilket ökar möjligheter för ungas egen organisering.

Exempel på ungas inkludering

Utformning av strategier

Fiskeribyrån inom näringslivsavdelningen på Ålands landskapsregering tog kontakt med den åländska projektledaren i samband med att en ny strategi för vattenbruk skulle tas fram. Tjänstemannen ville ta reda på vad skärgårdsungdomar hade för tankar och åsikter kring vattenbruk vilket torde vara en självklarhet då ungdom-

Lokalt seminarium Kökar, Ålands skärgård.
Foto Dominic Karlman.

Gemensam konferens, Vårdö, Ålands skärgård
– argumentationsövning. Foto Dominic Karlman.

marna är den grupp som kommer avgöra i vilken riktning som framtidens vattenbruk utvecklas. Den åländska projektledaren sammanförde tjänstemannen med ungdomarna under en Young Voices träff och såg till att ungdomarnas tankar och idéer kom fram genom kreativa metoder.

Engagera unga i möten

SIKO i Stockholm kontaktade den svenska projektledaren för att få hjälp med metoder – ”hur kan vi få med unga i våra möten kring skärgårdens utveckling?”. Ett samarbete mellan Young Voices lokala seminarium och SIKOs höstmöte 2013 öppnade portarna för nya möjligheter att få in yngre i dialogen om skärgårdens utvecklingsbehov.

Kriterier för fördelning av ungdomsmedel

Vårdö bildningsnämnd i Ålands skärgård anordnade ett öppet möte för unga i kommunen för att ta reda på hur unga ser på sin fritid i kommunen och få in synpunkter på vilka kriterier nämnden bör utgå ifrån vid fördelning av föreningsbidrag. Den åländska projektledaren bjöds in för att skapa en trygg miljö där alla fick komma till tals, genom olika övningar.

Bättre information

I Stockholms skärgård tog den svenska projektledaren initiativet till ett gemensamt möte på skolorna med de kommunala tjänstemän som är ansvariga för ungdomsfrågor. Syftet med mötet var att ungdomarna skulle få möjlighet att direkt lyfta fram sina åsikter och att hitta bättre strukturer för vidare kontakt. Det beslutades att information från ungdomsansvarig, som tidigare enbart gått till rektorn, även ska gå till en elev på respektive skola som har i uppdrag att förmedla informationen vidare via klass/elevråd. På så vis ökar chanserna att skärgårdsungdomarna i kommunen får ta del av information som berör dem.

REFLEKTIONER

En ungdomscoach i skärgården

Young Voices projektet har visat på stora vinster med att ha en person anställd på heltid som kan bedriva kvalitativt ungdomsarbete i skärgården. Nätverket bland ungdomarna i skärgården har stärkts och engagemanget och intresset för skärgårdens utveckling har ökat. **För att ta tillvara på och bygga vidare på erfarenheterna från Young Voices bör man få till stånd en infrastrukturell satsning på kvalitativt ungdomsarbete.** Ett förslag som lyfts på Åland, men som är lika aktuellt i Stockholms skärgård, är att ha en ungdomscoach i skärgården med uppgift att arbeta uppsökande i skolor, föra samman ungdomar över kommungränser och ta tillvara på ungas idéer och initiativ och coacha dem i förverkligandet.

Ungdomscoachens uppdrag

- Ungdomscoachen ska jobba uppsökande i skärgårdens skolor, skapa relationer med ungdomarna och fånga upp såväl möjligheter som problem.
- Ungdomscoachen ska i huvudsak engagera – inte aktivera ungdomar. Genom att inspirera och finnas till som bollplank hjälper ungdomscoachen ungdomar att själva förverkliga sina idéer och organisera sig.
- Ungdomscoachen ska vara spindeln i nätet som ser till att sammanföra ungdomar över kommungränserna och kan vara en kontaktyta för andra föreningar när de ska ut i skärgården så att deras besök kan bli mer effektiva och bättre.
- Ungdomscoachen ska fungera som ett stöd mellan ungdomarna och politikerna i kommunerna.

SNABBGUIDE FÖR POLITIKER OCH TJÄNSTEMÄN

Skapa förutsättningar i kommunen

- **Utbildning och förankring.** För att öka ungas delaktighet behöver det förankras i kommunen. Utbildning om ungas delaktighet för alla i kommunen ger en gemensam grund och en förankring.
- **Etablerade strukturer.** Många beslutsfattare tycker att ungas delaktighet är viktigt i teorin men när det kommer till praktiken känns det ofta lite krångligt och besvärligt eller glöms bort. Huruvida unga inkluderas i en fråga ska inte vara beroende av enskilda politiker och tjänstemäns. Det behöver finnas strukturer och en systematik som är väl förankrad hos samtliga i kommunförvaltningen. Checklistor och barnkonsekvensanalys kan användas.
- **Ge kommunen ett ansikte.** Åk ut och träffa ungdomarna och ha en dialog. Visa att politiker är som vilka människor som helst. Möt dem på skolan, deras hemmaplan, där de känner sig trygga.
- **Information** är grunden för all delaktighet. Informera ungdomarna när det är förändringar på gång eller viktiga beslut ska fattas.
- **Använd befintliga kanaler.** Om inte tid finns för att själv möta ungdomarna, använd skolan eller fritidsgårdar för att få in ungdomarnas synpunkter i en aktuell fråga.
- **Referensgrupper** är ett bra sätt att få in ungdomarnas synpunkter i olika frågor. Försök få till en mångfald i gruppen med ungdomar från olika bakgrunder.
- **Återkoppling.** Där korta processer inte är möjligt är kontinuerlig återkoppling kring vad som händer i ärendet av stor vikt för att inte ungdomarna ska tro att de är bortglömda.

Bra möten

- **Mötesformen** kan behöva se annorlunda ut än den traditionella.
- **En trygg miljö** är en förutsättning för ett bra möte. Träffa gärna ungdomarna på deras egna arenor som i skolan eller andra samlingspunkter och se till att det blir en kreativ presentation i starten.
- **Små grupper** och bikupor skapar goda förutsättningar för en konstruktiv miljö där alla vågar komma till tals.
- **Syftet** med mötet måste vara tydlig både för egen del och för ungdomarnas del. Är syftet att informera? Få in synpunkter? Föra en dialog? En konkret frågeställning gör det enklare för ungdomarna att komma med synpunkter.
- **Förberedelser.** Förbered noga hur du ska lägga upp mötet.
- **Kreativa mötesmetoder** gör det enklare att få igång konstruktiva diskussioner, t.ex. cafésamtal, rangordning, brainstorming, mm.
- **Ta gärna hjälp** av någon som behärskar olika metoder och har erfarenhet av att leda möten med unga om du känner dig osäker.
- **Var nyfiken** på vad ungdomarna har att säga.
- **Lyssna** och bemöt det som ungdomarna har att säga på ett respektfullt sätt så att ingen känner sig dum.
- **Anpassad kommunikation.** Använd ett språk på lagom nivå och uppmuntra ungdomarna att säga till om det är något ord de inte förstår.

Visa att ni lyssnar och är intresserade!

”Det kan vara svårt att vara ung och lyfta fram sina åsikter till vuxna. Ja i mitt fall så är det rent ut sagt hemskt. För att jag är rädd att jag ska göra så att jag verkar dum, det känns riktigt pinsamt, och det som jag tänker säga som låter bra i mitt huvud låter inte alls bra när jag säger det. Men sen finns det också modigare ungdomar än mig som vågar säga sin åsikt. Om det är en liten grupp med såna som jag känner är det inte lika jobbigt men om det är en stor grupp med såna som jag inte känner då blir det bara en plåga.

Om politiker ska träffa ungdomar är det viktigt att:

- Inte träffa större grupper som t.ex. sätta åk 6-9 i samma grupp. Ni kommer få ut mycket mera om ni träffar en årskurs i taget.
- Ni måste göra ungdomarna säkra att ni lyssnar och att ni inte tycker att deras förslag är helt idiotiska.
- Ni måste verka vara lugna och sansade för att om ni verkar stressade och mer irriterande så tror ungdomarna såhär: hej, jag är en sur politiker som har blivit hittvingad och vill bara härifrån. Men har ni en positiv inställning så tror ungdomarna såhär: hej, jag är en politiker som är här för att lyssna och sen vidarebefordra era förslag och jag ska försöka göra så att era önskemål går i uppfyllelse.”

KILLE, 13 ÅR

Lokalt seminarium Hjälmo, Stockholms skärgård, i samarbete med Vi Unga – gruppövning i "Do it Yourself". Fotograf: Markus Newton Hedelin.

VUXNA ÄR SKYLDIGA ATT LYSSNA

Det finns en generell brist i samhället att vuxna inte lyssnar till barns och ungdomars synpunkter innan man fattar beslut. Vuxna tror ofta att de vet vad som är bra för barn och unga och hur man ska lösa problem som berör dem. För att skapa bättre beslutsunderlag måste vuxna lära sig att lyssna. Skärgården är inget undantag. Beslut fattas ofta utan att barn får säga sitt.

Förutom att besluts kvalitén blir bättre om man kan väga in synpunkter från de som är berörda när man ska fatta beslut så är det en rättighet för barn att bli hörda innan beslut fattas. FN:s konvention om barnets rättigheter ger alla barn rätten att bli hörda och vi vuxna har skyldigheten att väga in deras synpunkter när vi ska fatta beslut.

I skärgården finns många verksamheter som berör barn och de ska kunna få vara med och ge sin bild. Då kan vi få en skärgård som gör barn nöjda och det kan skapa förutsättningar för fler familjer att våga bosätta sig i skärgården som i många stycken kan betraktas som glesbygd.

LENA NYBERG, VD SKÄRGÅRDSSTIFTELSEN

Foto: Tove Kohala, Ljusterö

SAMMANFATTANDE SLUTSATSER

Skärgårdsstiftelsen - Stockholms skärgård

Resultat

Svenska skärgårdsungdomarna lyfter fram förslag till förbättringar inom områden:

- Fler mötesplatser och möjligheter till ett mer aktivt fritidsliv
- Enklare sätt att ta sig runt i skärgården
- Samarbete mellan skärgårdsskolor
- Modernisera skolorna
- Delaktighet i skärgårdens utveckling
- Framtidsutsikter
- Turism

Fler mötesplatser & möjligheter till ett mer aktivt fritidsliv

Ungdomarna i Stockholms skärgård efterfrågar möjligheter att kunna träffas och utöva aktiviteter på sin fritid. Det finns en tydlig saknad och längtan att få en meningsfull fritid efter skolan, många vittnar om att det istället blir datorn som får uppmärksamheten. En del ungdomar har hittat sin hobby i båtar, mopeder, djur eller fotografi, men långt ifrån alla har en aktiv fritid. I dagsläget finns det bygdegårdar och på vissa ställen ungdomsgårdar men dessa utnyttjas inte till sin fulla potential. På vissa ställen där det finns ungdomsgårdar blandas barn och unga vuxna. Det är en mycket tuffare jargong mellan unga vuxna än någon som är 10-12 år gammal och det har blivit tydligt att de yngre avstår från att delta då de känner att de inte passar in.

Vilka typer av mötesplatser vill ungdomarna ha? Ungdomarna i projektet har via intervjuer haft svårt att föreslå olika aktiviteter och en slutsats kan vara att det är svårt att önska sig något man inte känner till eller tror är möjligt. Längre fram i intervjuerna kommer dock följande fram som önskemål för att trivas här och nu, samt överväga att komma tillbaka ungdomarna föreslår

- Fler organiserade aktiviteter direkt efter skolan
- Fotbollsplan (gärna med konstgräs)
- Gym/idrottshall
- Möjlighet att träna dans/teater workshops
- Fotokurs
- Crossbana
- Skate-ramp
- Basket
- Lokal att träffas i och spela spel, ha bio-kvällar, fika etc.
- Bättre utnyttjande av naturen under årstiderna (ex ploga upp stora skridskoytor och längdskidspår under vintern)
- Gemensamma aktiviteter som ex LAN
- Mekarverkstad

” Jag skulle vilja att det fanns enklare sätt att ta sig runt i skärgården – idag är det alldeles för svårt. ”

KILLE, 13 ÅR

Enklare sätt att ta sig runt i skärgården

Ungdomarna önskar att lättare och mer frekvent kunna resa och träffas efter skolan. De vill kunna delta vid aktiviteter på närliggande öar och fastlandet oftare. Det finns också en tydlig önskan att bussar och färjor ska passa varandra på kvällar och helger.

Ungdomarna föreslår själva

- Fler helgturer
- Fler sena turer
- Möjlighet att åka mellan öarna efter skoltid
- Fler fasta turer
- Turerna ska anpassas till bofastas behov
- Turer anpassade för pendling till fastlandet
- Broar bör byggas där det går (ex Ljusterö)
- Billigare båttrafik för unga
- Mindre båtar som inte drar så mycket bensin
- Möjlighet till samåkning

Som det ser ut idag behöver de planera sin resa med hjälp av skjuts eller båt enligt turlista och oftast sova över någonstans efter aktiviteten då det inte går båtar hem. För skärgårdsungdomar i Stockholms skärgård är det långa avstånd mellan flera av öarna samt öppet hav på flera ställen. Öppet hav innebär att det inte går att färdas med en mindre båt.

Samarbete mellan skärgårdsskolor

En tydlig önskan är ökat samarbete mellan skärgårdsskolor. Elevantalet är begränsat och önskan om ett bredare nätverk bland jämnåriga kamrater är stort. Att vara få elever är en fördel på många sätt, läraren är nära till hands och kan ge eleven en mer personlig undervisning. Nackdelen ungdomarna beskriver i Stockholms skärgårdsskolor är att det i längden blir enformigt och tråkigt med små grupper i skolan samt att rollerna i gruppen är svåra att bryta. I högstadiet går mycket av studierna ut på att diskutera, argumentera och reflektera kring olika ämnen. Om du under flera år har samma två personer att göra detta med kan saknaden av yttre intryck och andras reflektioner bli stor.

Det är vanligt att en skärgårdsskola har totalt 20-30 elever från förskola upp till årskurs 9 (f-9). Det brukar innebära att högstadiet har väldigt få elever, mellan ca 3-8 personer. Undantaget är Ljusterö som har totalt 100 elever och ca 34 elever totalt i högstadiet, sannolikt på grund av att det är en

större ö med färja och nära till fastlandet. Dock ska tilläggas att även ungdomarna på Ljusterö har efterfrågat utökat nätverk med andra skärgårdselever. Några av skärgårdsskolorna åker en dag i veckan till tillhörande fastlandsskola⁷ för att läsa ämnen ö-skolorna inte kan erbjuda

Ungdomarna föreslår själva:

- Behåll skärgårdsskolorna
- Möjlighet till att träna idrott med andra ö-skolor som har bra lokaler (utöver tillfället på fastlandsskolan.).
- Samarbete och träffar över kommungränserna med andra skärgårdsskolor
- Samarbete och träffar med eleverna i fastlandsskolorna
- Gemensamma elevråd med fastlandsskolorna.
- Gemensamma aktiviteter som friluftsdagar, sportevenemang med fastlandsskolorna.
- Bättre utnyttja naturen och miljön i den dagliga undervisningen på ö-skolan.

⁷ Svartsö, Runmarö, Möja och Utö tillhör Djurö respektive Dalarö fastlandsskola där de läser de ämnen som inte erbjuds på respektive ö-skola.

Modernisera skolorna

I Stockholms skärgård har det även lyfts fram ett stort behov av att modernisera skolorna. Lokalerna är äldre och i behov av upprustning. Datorer och annan modern teknik behöver fyllas på och förbättras.

Ungdomarna föreslår själva:

- Datorer till eleverna
- Uppfräschade lokaler
- Snabbare W-LAN (wireless local area network)

Delaktighet i skärgårdens utveckling

Stockholms skärgårdsungdomar vill att kommuner, fastland och lokala aktörer ska lyssna på och se dem.

- 70% vill engagera sig i sin ö/byggs utveckling.

Ungdomarna uttrycker behovet av att bli en självklar del i ett större sammanhang och inte betraktas som en ekonomisk belastning på en plats de upplever att sommargäster prioriteras. De efterfrågar etablerade strukturer för att bli en naturlig del av att utveckla skärgården. Inom ramen för projektet fick ungdomarna i Haninge, Värmdö och Österåkers kommun träffa den tjänsteman som ansvarar för barn och ungdomsfrågor i respektive kommun. Genom projektet fick de träffas och föra fram sina åsikter samt lägga upp en struktur för att kommunicera framöver.

Ungdomarna föreslår själva

- Bli sedd av kommunen
- De ska bli tillfrågade vad de tycker och tänker kring sin närmiljö
- De ska få möjlighet att delta vid möten anpassade för unga kring frågor som rör deras vardag.
- Bofasta ska ha tyngre röster än sommarboende – bofastas behov först.
- Delaktighet vid planering av skolskjuts.
- Ta del av kommunens arrangemang för unga och möjligheter att delta vid intresse.

Framtidsutsikter

Vad skulle få skärgårdsungdomarna att flytta tillbaka? De behöver, i tidig ålder, se möjligheter till bostäder, jobb, vänner och goda kommunikationer. Men inte vilka jobb som helst. Kreativiteten flödar och drömmar om att bli skådespelare, ha sitt eget glasblåseri, öppna beautyshop, bli arkitekt eller dataingenjör är inget som de i dagsläget ser möjligheter till att utveckla i skärgården. Den stereotypa idén om vad som är möjligt att arbeta med i är tydlig.

” Här blir du antingen bonde, mekaniker, hantverkare eller jobbar med skola/förskola. Annat finns typ inte. ”

KILLE, 15 ÅR

Det framkommer även att ungdomarna vill utveckla skärgården och använda dess starka sidor. De resonerar kring att om man öppnar upp möjligheter till mer jobb, studier och attraktiva rekreativsmöjligheter ökar det inflyttningssmöggheterna. Och om fler flyttar till skärgården gynnas helheten. Det blir fler barn i skolorna, fler som handlar i butiken, fler som behöver åka båtar, fler som genererar pengar etc.

Ungdomarna själva föreslår följande etableringar förlagda på öar

- Marinbiologiskt gymnasium (med internatboende)
- Skolor inom naturvetarområden (med internatboende)
- Äldreboenden
- Telefoni (växel etc)

Då måste förutsättningarna finnas i form av:

- Nätverk goda nog för att arbeta hemifrån med it.
- Billigare bostäder
- Möjlighet att hyra bostad (för att våga prova på skärgårdslivet)
- Bättre kommunikationer (för att kunna pendla till fastlandet)

Lokal skolträff Djurö, skärgårdsskolorna (Möja, Runmarö och Svartsö) träffar sin Ungdomssamordnare Marlene Wählstedt för att lyfta diskussioner om utanförskap och strategier till inkludering. Foto Sandra Löfgren.

Samarbete mellan Young Voices och SIKO på Möja, Stockholms skärgård.
Foto: Markus Newton Hedelin

Turism

Befolkningen ökar extremt under sommartid i Stockholms skärgård, det är både bra och jobbigt enligt ungdomarna. Genom diskussioner har det kommit fram förslag om att styra turisterna i högre grad än vad som görs idag. Detta i syfte att infrastrukturen ska fungera trots att befolkningen mer än fördubblas. De vill också få möjligheter att träffa nya vänner genom organiserade mötesplatser och aktiviteter för bofasta och sommargäster.

Ungdomarna själva föreslår

- Styr turisterna bättre – hjälp dem förstå behovet av öns infrastruktur.
- Organiserade aktiviteter som gynnar både bofasta och sommargäster.
- Fler platser att vara på för att sprida ut mängden människor.
- Restauranger öppna året runt som gynnar turismen och bofasta.

Förvaltning av resultat

Viktiga organisationer för att skärgårdsungdomarnas behov ska tas tillvara på är främst lokala organisationer och kommuner. En särskilt viktig organisation för unga skärgårdsbor är SIKO⁸ som just syftar till att bevaka skärgårdens frågor. En annan organisation som kan förstärka ungdomars egen kraft är Förbundet Vi Unga.⁹ Vi Unga har varit delaktiga i Young Voices i syfte att nå ut till ungdomarna i Stockholms skärgård och visa på hur ungdomar själva kan organisera sig och få hjälp med ekonomiskt stöd.

Genom projektet har kommunerna involverats och visat intresse. Nu är förhoppningen att de, tillsammans med lokala aktörer, driver Young Voices rapportresultat vidare till förverkligande. Även ett samarbete med SIKO och Young Voices har påbörjats och önskan finns att SIKO tar över stafettpinnen för att lyfta fram skärgårdsungdomars röster lokalt och regionalt framöver.

⁸ SIKO (Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation) arbetar för att Stockholms skärgård ska vara en livskraftig och hållbar plats som går att leva, bo och verka i. www.siko.org.se

⁹ www.viunga.se

” Skillnaden mellan Young Voices och skolan är att detta är på riktigt, det vi säger ska verkligen komma fram till berörda. ”

Lokalt seminarium Hjälmö, Stockholms skärgård. Foto Markus Newton Hedelin.

SAMMANFATTANDE SLUTSATSER

SKUNK – Ålands skärgård

Den här rapporten består av skärgårdsungdomars tankar, idéer och förslag kring hur ungas tillvaro i skärgården kan förbättras. För SKUNK är rapporten angelägen då den förser beslutsfattare i Ålands skärgård med ett barn- och ungdomsperspektiv på skärgårdsfrågor. För att unga ska inkluderas och göras delaktiga även fortsättningsvis krävs dock en kontinuerlig dialog som inte slutar med det här projektet och den här rapporten. Processen som lett fram till rapporten är minst lika viktig då ungdomarna har fått många värdefulla erfarenheter och nya kunskaper.

Resultat

Av den utvecklingen som har skett bland de åländska ungdomar som aktivt deltagit i projektet kan några delar lyftas fram som särskilt viktiga.

Stärkta nätverk

Genom projektet har ungdomar från olika öar kommit samman och lärt känna varandra vilket har resulterat i ett starkt nätverk som sträcker sig över hela Ålands skärgård ända fram till Stockholms skärgård. Många ungdomar har börjat umgås utanför projektet och reser många timmar med färja för att ses. I skärgården där ungdomarna är så få på sina öar betyder det oerhört mycket att få träffa andra ungdomar. Fler vänner gör att man trivs bättre och får en starkare koppling till skärgården. **Om beslutsfattarna i kommunerna vill få unga att bosätta sig i skärgården i framtiden är vänner därför en viktig faktor att ta hänsyn till.**

” Jag har fått vänner från andra öar att umgås med och att vi har jättekul tillsammans. Det går bättre och lättare att skaffa vänner, ju fler gånger man åker ut och har kul med andra. Kontakter utåt är super viktigt, sen är det fett kul också! Jag kanske till och med vågar påstå att det är extra viktigt om man är skärgårdsbo! ”

Ökad demokratisk kompetens

Ungdomarna har gått från ”tyckande” till att skapa sig åsikter inom en rad olika områden. Genom att skapa en trygg och tillåtande miljö där allas åsikter respekteras och blir lyssnade till har de lärt sig att uttrycka sina åsikter och tala för sin sak. Det är tydligt att ungdomarna som aktivt deltagit i projektet har blivit stärkta och fått ett ökat självförtroende. Att bli medveten om sina åsikter och vad man står i olika frågor betyder mycket för den personliga utvecklingen.

Under projektet har ungdomarna tillägnat sig en rad olika kunskaper genom att arbeta med olika teman, som hur man kan gå tillväga om man vill påverka i samhället, vilka olika former av inflytande man kan ha och fått lära sig om retorik och presentationsteknik. Projektet har bjudit in folk utifrån för diskussioner om ämnen som vattenbruk, lantbruk och IT. Besök från politiker,

där de berättat om sig själva och vart deras engagemang kommer ifrån, har bland annat synliggjort för ungdomarna att politiker är vanliga människor. Genom att diskutera och reflektera över olika frågor med hjälp av olika kreativa metoder har ungdomarna fått ett helt annat intresse för skärgårdens utveckling och samhället i stort. Med rätt metoder kan nästan alla ämnen göras intressanta och roliga att diskutera. **Kunskaperna och de nya förmågorna som ungdomarna utvecklat kommer finnas med dem hela livet.**

” Man lär sig nya saker och får en knuff framåt. Man vet hur man kan påverka och man får mycket bättre självförtroende. Ingen lämnas utanför och man får säga sin åsikt! ”

Ökat engagemang och aktivt medborgarskap

I diskussioner med andra skapas ett engagemang. Genom att ungdomarna har deltagit på Young Voices träffar och skapat nya kontakter har engagemanget ökat. Både engagemang i frågor av vitt skilda slag och engagemang genom att ta för sig och ta initiativ. På Åland har tjejerna varit den grupp som dominerat under träffarna. Det har varit svårare att engagera killarna vilken är en utmaning inför framtiden. Det är tydligt att det finns starka normer bland killarna som avhåller många från att delta.

Engagemang föder engagemang som kan ta sig uttryck på olika sätt. På SKUNKs senaste årsmöte valdes fem ungdomar, som varit aktiva deltagare i Young Voices, in i styrelsen som nya ledamöter. Det är viktigt att skärgårdssamhället tar tillvara på de förmågor och kompetenser som ungdomarna har utvecklat under projektet. **För att engagemanget som väckts bland ungdomarna ska hålla i sig krävs stöd, påfyllning, inspiration och nya kunskaper.**

Lokalt seminarium, Kökar, Ålands skärgård

Lokalt seminarium Kökar, Ålands skärgård.
Foto Dominic Karlman.

” På Young Voices får man mer säga sin åsikt. Dessutom blir det roligare när man är tillsammans med andra ungdomar som också vill lära sig och förändra. ”

Slutsatser

Utifrån erfarenheterna från Young Voices kan också mer övergripande slutsatser göras.

Unga är inte framtiden, de är här och nu

Hela samhället genomsyras av en syn på att ungdomar är framtiden och det betonas oftast ännu starkare i samhällen där avfolkning är en utmaning, som i glesbygden och skärgården. Det stämmer att unga kommer ha en viktig roll att spela i framtiden men vuxna måste komma ihåg att unga existerar här och nu. Den här synen gör att unga ”sätts på tillväxt” och inte ses som fullvärdiga medborgare, vilket är ett oerhört resursslöseri. Samhället har inte råd att inte ta tillvara ungas åsikter och engagemang. Det finns en (ofta omedveten) förväntan hos vuxna att unga inte är intresserade och inte vill vara delaktiga.

I Young Voices har det varit tydligt att unga vill vara delaktiga bara förutsättningarna finns.

Aktivt ungdomsarbete

Utifrån erfarenheterna av projektet och SKUNKs erfarenheter av att ha bedrivit ungdomsverksamhet i skärgården i över 20 år är slutsatsen att ett aktivt ungdomsarbete av hög kvalitet ger stora vinster i skärgården i form av ökat engagemang och delaktighet hos unga. För att öka ungas delaktighet behöver deras engagemang uppmuntras och fångas upp på ett tidigt stadium. Att sysselsätta ungdomar kan nästan vem som helst göra, att engagera istället för att aktivera ställer dock helt andra krav. Kvalitativt ungdomsarbete kräver utbildning och tydliga mål och syften. Det kräver också att man avsätter resurser. I kvalitativt ungdomsarbete är det viktigt att arbeta uppsökande för att skapa relationer och få förtroende bland ungdomarna. Det är relationen som är grunden för att kunna fånga upp initiativ och problem, vara stöd och coacha ungdomarna i förverkligandet av sina idéer.

” Vi är trots allt en del av samhället, och det är viktigt att våra åsikter och idéer får ta plats. ”

Samarbete

Ungdomarna har efterfrågat ökat samarbete mellan skolorna för att få lära känna fler ungdomar. Ökat samarbete behövs även mellan kommunerna för att samordna ungdomsarbetet. En gemensam satsning på ungdomsarbetet skulle stärka hela skärgården, inte bara ungdomsarbetet. Erfarenheter från andra glesbygdsområden visar att satsningar på barn och ungdomar är en av de viktigaste insatser man kan göra för att stärka en region. Ungdomar som känner att deras idéer och initiativ blir tillvaratagna och satsade på, mår bättre, har större framtidstro och engagemang och chansen att de väljer att flytta tillbaka ökar. De är dessutom goda ambassadörer för sin bygd när de bor på andra ställen. **Ett aktivt ungdomsarbete i skärgården ger således större förutsättningar för en levande skärgård i framtiden.**

” Man får träffa nya vänner, framföra sin åsikt, ha kul, lära sig nya saker och helt enkelt möta sin egen... identitet typ. ”

” Lägren har varit underbart, helt amazing. Jag förstår bara inte ibland hur de blir så lyckade. Jag har fått en massa nya kompisar som jag hoppas kunna hålla kontakt i hela mitt liv och lärt mig en massa. Jag gillade att prata om politik och demokrati, riktigt kul att få uttrycka sin åsikt. ”

Lokalt seminarium, Sottunga, Ålands skärgård.

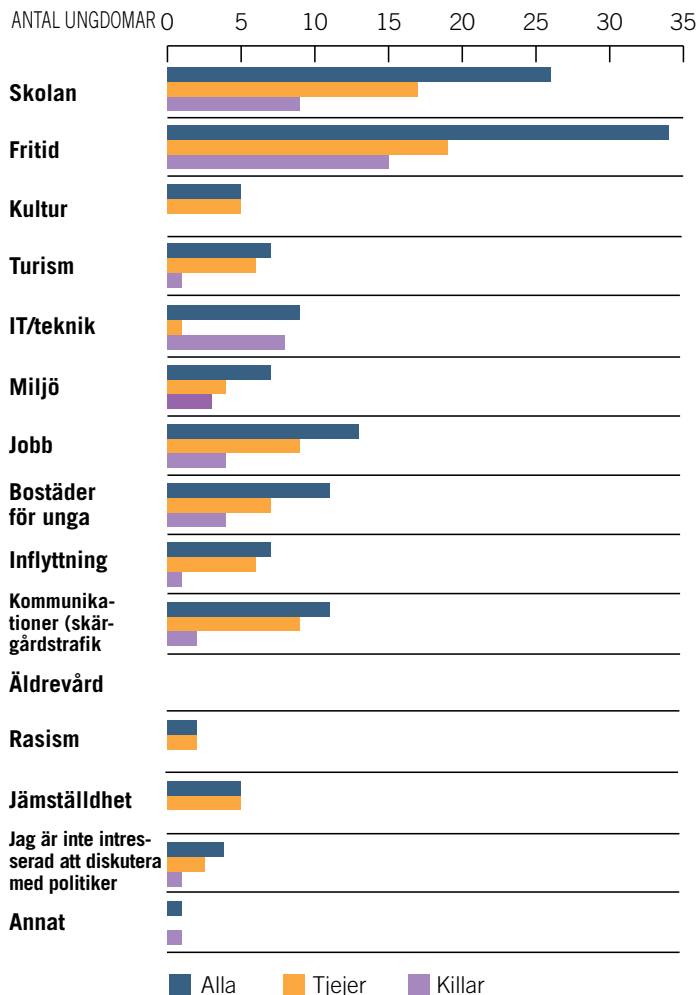
Lokalt seminarium Kökar, Ålands skärgård
– på färjan på väg hem. Foto Lovisa Arlid.

ENKÄTEN gjordes bland elever från årskurs 5-9 i Stockholms skärgård.
Totalt svarade 46 stycken, varav 24 tjejer och 22 killar.

DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE

Vilka områden tycker du vore intressant att diskutera med politikerna i din kommun?

(Kryssa i de områden du är intresserade av att diskutera)

Är det viktigt att politiker och ungdomar i din kommun träffas och diskuterar?

	Mycket viktigt	Viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt
ALLA	17%	63%	15%	4%
TJEJER	25%	58%	17%	0%
KILLAR	9%	68%	14%	9%

Skulle du vilja engagera dig i din ö/byggs utveckling?

	Ja	Nej
ALLA	70%	30%
TJEJER	75%	25%
KILLAR	64%	36%

SKOLA

Trivs du i skolan?

	Mycket bra	Bra	Dåligt	Mycket dåligt
ALLA	30%	67%	2%	0%
TJEJER	33%	67%	0%	0%
KILLAR	27%	68%	5%	0%

Hur stora möjligheter bedömer du att elevrådet på din skola har att påverka i skolan?

	Mycket stora möjligheter	Stora möjligheter	Små möjligheter	Mycket små möjligheter
ALLA	13%	43%	41%	2%
TJEJER	13%	46%	42%	0%
KILLAR	14%	41%	41%	5%

FLYTEN TILL STAN

Kommer du behöva flytta hemifrån när du börjar gymnasiet?

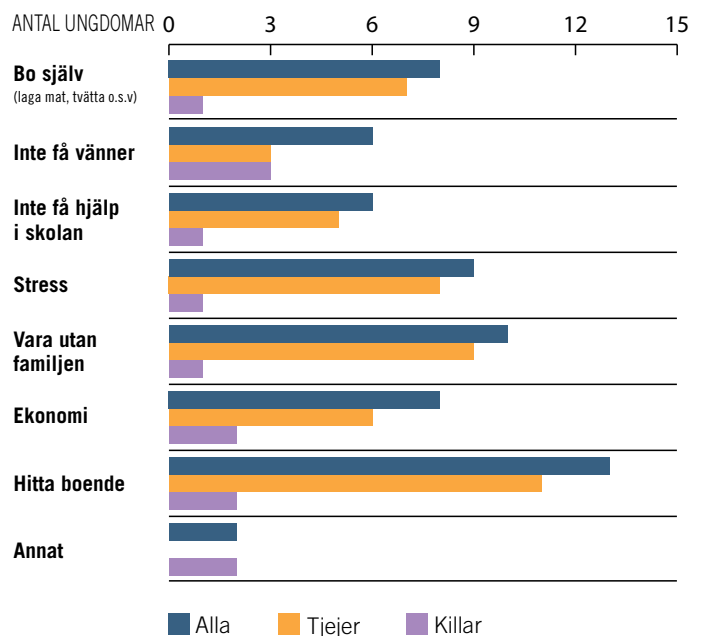
	Ja	Nej
ALLA	57%	43%
TJEJER	63%	37%
KILLAR	50%	50%

Om ja, oroar du dig för att flytta hemifrån?

	Ja	Nej
ALLA	28%	72%
TJEJER	46%	54%
KILLAR	9%	91%

Vad oroar du dig över att flytta hemifrån?

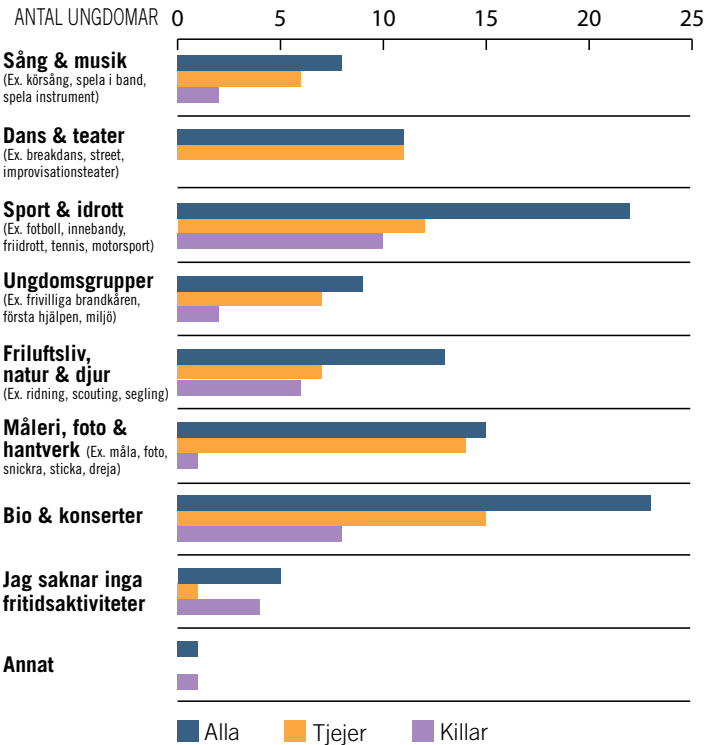
(Välj själv hur många du kryssar i)

FRITID		
	Ja	Nej
Upplever du att det på VINTERN finns för få ordnade fritidsaktiviteter där du bor som intresserar dig?		
ALLA	59%	41%
TJEJER	63%	37%
KILLAR	55%	45%
Upplever du att det på SOMMAREN finns för få ordnade fritidsaktiviteter där du bor som intresserar dig?		
ALLA	52%	48%
TJEJER	63%	37%
KILLAR	41%	59%
Skulle du vilja att det fanns mötesplatser och organiserade aktiviteter där skärgårdsungdomar och sommargäster kunde träffas och lära känna varandra?		
ALLA	59%	41%
TJEJER	63%	37%
KILLAR	55%	45%

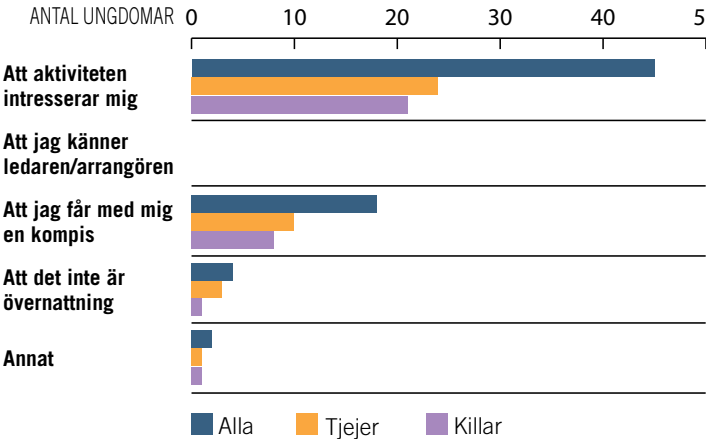
Vilka fritidsaktiviteter/nöjen saknar du?

(Kryssa i högst tre)

Vad krävs för att du ska åka på en aktivitet/läger?

(Kryssa i det som stämmer in på dig)

KOMMUNIKATIONER				
Är du nöjd med hur kommunikationerna ser ut i skärgården idag?				
	Ja		Nej	
ALLA	50%		50%	
TJEJER	38%		63%	
KILLAR	64%		36%	
Hur viktigt är det med fler färjeturer på vardagarna (mån-tors)?				
	Mycket viktigt	Viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt
ALLA	24%	52%	22%	2%
TJEJER	29%	50%	21%	0%
KILLAR	18%	55%	23%	5%
Hur viktigt är det med fler färjeturer på helgerna (fre-sön)				
ALLA	30%	57%	11%	2%
TJEJER	29%	54%	17%	0%
KILLAR	32%	59%	5%	5%
Hur viktigt är det med snabbare färjor				
ALLA	7%	24%	61%	9%
TJEJER	4%	25%	67%	4%
KILLAR	9%	23%	55%	14%
Hur viktigt är det att det är lätt att ta sig mellan norra och södra skärgården?				
ALLA	4%	35%	52%	9%
TJEJER	0%	38%	58%	4%
KILLAR	9%	32%	45%	14%
Hur viktigt är det att tidtabellerna för bussar och färjor passar varandra?				
ALLA	67%	30%	0%	2%
TJEJER	75%	25%	0%	0%
KILLAR	59%	36%	0%	5%
Hur viktigt är det att det går bussar eller kollektivtaxi till alla färjeturer?				
ALLA	30%	50%	17%	2%
TJEJER	42%	42%	17%	0%
KILLAR	18%	59%	18%	5%

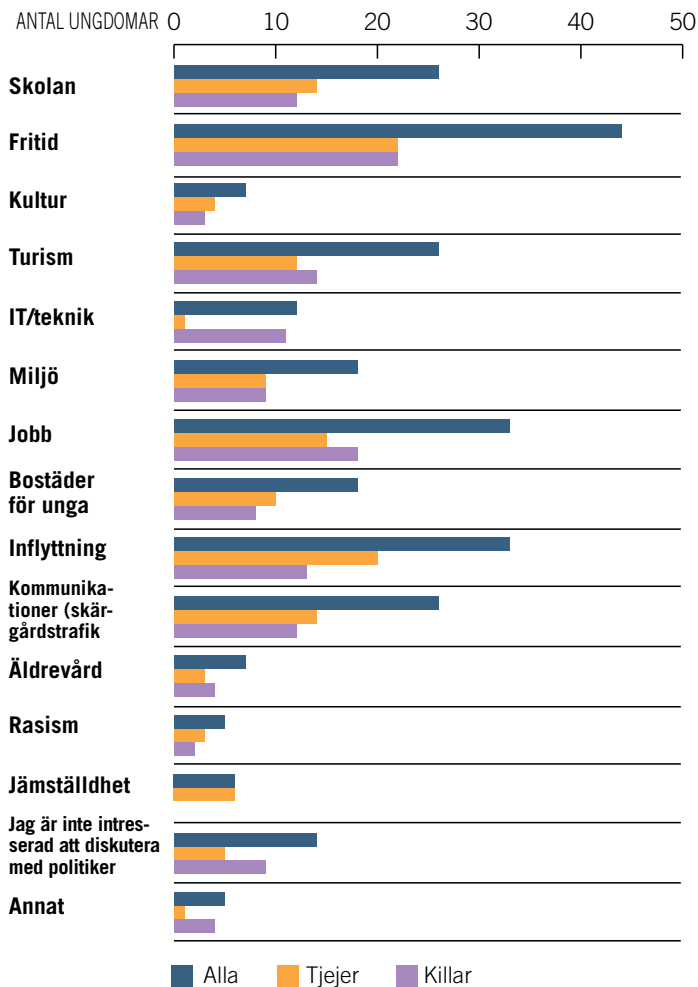
Hur viktiga är följande saker för att du ska tänka dig att bo i skärgården i FRAMTIDEN?				
	Mycket viktigt	Viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt
Hur viktiga är kommunikationer?				
ALLA	41%	57%	0%	2%
TJEJER	54%	46%	0%	0%
KILLAR	27%	68%	0%	5%
Hur viktigt är basservice (mataffär, bank post)?				
ALLA	57%	41%	0%	2%
TJEJER	63%	38%	0%	0%
KILLAR	50%	45%	0%	5%
Hur viktigt är det att det finns jobb?				
ALLA	67%	26%	4%	2%
TJEJER	67%	29%	4%	0%
KILLAR	68%	23%	5%	5%
Hur viktigt är nöjen (restauranger, caféer, konserter, bio)?				
ALLA	26%	54%	15%	4%
TJEJER	21%	63%	17%	0%
KILLAR	32%	45%	14%	9%
Hur viktigt är vänner i skärgården (som bor på din ö eller i närheten)?				
ALLA	50%	43%	4%	2%
TJEJER	46%	50%	4%	0%
KILLAR	55%	36%	5%	5%
Hur viktigt är boende?				
ALLA	70%	26%	2%	2%
TJEJER	67%	33%	0%	0%
KILLAR	73%	18%	5%	5%
Tror du att du kommer att bo i skärgården i framtiden?				
	Ja		Nej	
ALLA	54%		46%	
TJEJER	58%		42%	
KILLAR	50%		50%	
Hur stor är möjligheten att du bor i skärgården när du är mellan 18-30 år?				
	Mycket stor	Stor	Liten	Mycket liten
ALLA	4%	37%	50%	9%
TJEJER	8%	25%	58%	8%
KILLAR	0%	50%	41%	9%
Hur stor är möjligheten att du bor i skärgården efter att du har fyllt 30 år?				
ALLA	15%	33%	43%	9%
TJEJER	8%	42%	38%	13%
KILLAR	23%	23%	50%	5%

ENKÄTEN gjordes bland elever från årskurs 5-9 i Ålands skärgård. Totalt svarade 77 stycken, varav 34 tjejer och 43 killar.

DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE

Vilka områden tycker du vore intressant att diskutera med politikerna i din kommun?

(Kryssa i de områden du är intresserade av att diskutera)

Är det viktigt att politiker och ungdomar i din kommun träffas och diskuterar?

	Mycket viktigt	Viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt
ALLA	11%	39%	22%	5%
TJEJER	21%	62%	18%	0%
KILLAR	9%	42%	37%	12%

Skulle du vilja engagera dig i din ö/byggs utveckling?

	Ja	Nej
ALLA	64%	36%
TJEJER	85%	15%
KILLAR	47%	53%

SKOLA

Trivs du i skolan?

	Mycket bra	Bra	Dåligt	Mycket dåligt
ALLA	43%	51%	4%	3%
TJEJER	53%	41%	3%	3%
KILLAR	35%	58%	5%	2%

Hur stora möjligheter bedömer du att elevrådet på din skola har att påverka i skolan?

	Mycket stora möjligheter	Stora möjligheter	Små möjligheter	Mycket små möjligheter
ALLA	9%	43%	35%	13%
TJEJER	3%	53%	29%	15%
KILLAR	14%	35%	40%	12%

FLYTEN TILL STAN

Kommer du behöva flytta hemifrån när du börjar gymnasiet?

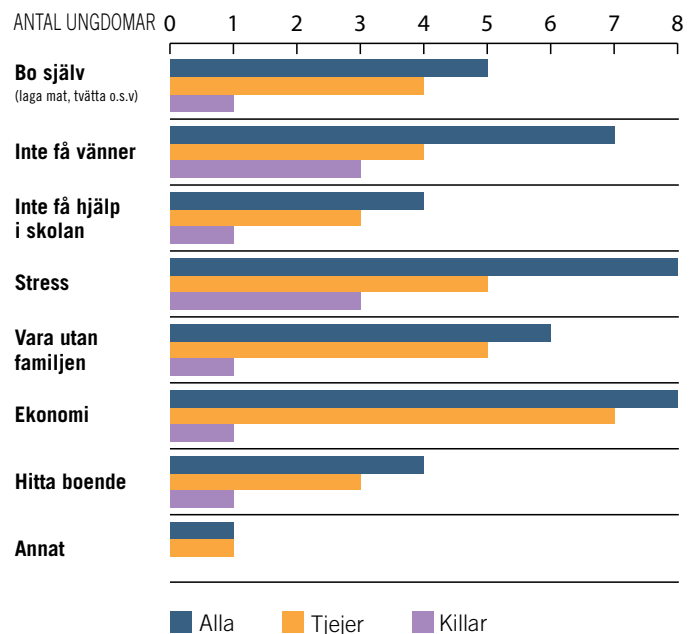
	Ja	Nej
ALLA	88%	12%
TJEJER	91%	9%
KILLAR	86%	14%

Om ja, oroar du dig för att flytta hemifrån?

	Ja	Nej
ALLA	23%	77%
TJEJER	41%	59%
KILLAR	9%	91%

Vad oroar du dig över att flytta hemifrån?

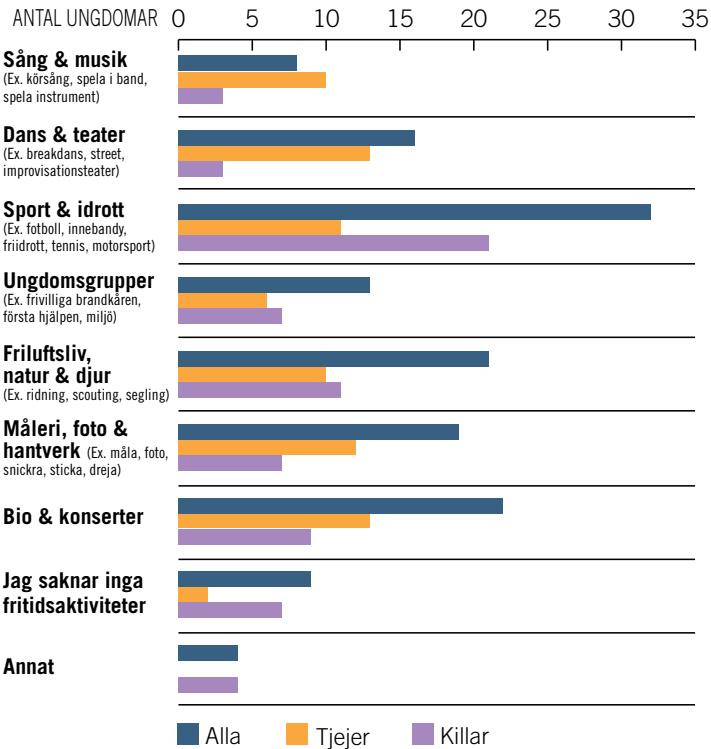
(Välj själv hur många du kryssar i)

FRITID		
	Ja	Nej
Upplever du att det på VINTERN finns för få ordnade fritidsaktiviteter där du bor som intresserar dig?		
ALLA	58%	42%
TJEJER	71%	29%
KILLAR	49%	51%
Upplever du att det på SOMMAREN finns för få ordnade fritidsaktiviteter där du bor som intresserar dig?		
ALLA	38%	62%
TJEJER	38%	62%
KILLAR	37%	63%
Skulle du vilja att det fanns mötesplatser och organiserade aktiviteter där skärgårdsungdomar och sommargäster kunde träffas och lära känna varandra?		
ALLA	65%	35%
TJEJER	74%	26%
KILLAR	58%	42%

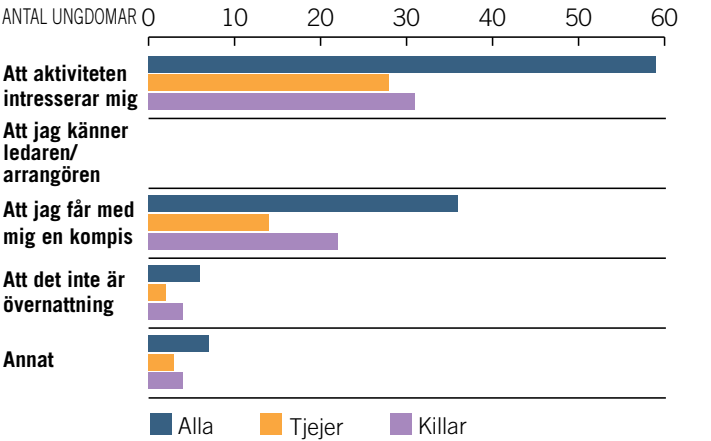
Vilka fritidsaktiviteter/nöjen saknar du?

(Kryssa i högst tre)

Vad krävs för att du ska åka på en aktivitet/läger?

(Kryssa i det som stämmer in på dig)

KOMMUNIKATIONER				
Är du nöjd med hur kommunikationerna ser ut i skärgården idag?				
	Ja	Nej		
ALLA	48%	52%		
TJEJER	38%	62%		
KILLAR	56%	44%		
Hur viktigt är det med fler färjeturer på vardgarna (mån-tors)?				
	Mycket viktigt	Viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt
ALLA	34%	36%	25%	5%
TJEJER	32%	47%	18%	3%
KILLAR	35%	28%	30%	7%
Hur viktigt är det med fler färjeturer på helgerna (fre-sön)				
ALLA	51%	45%	1%	3%
TJEJER	62%	38%	0%	0%
KILLAR	42%	51%	2%	5%
Hur viktigt är det med snabbare färjor				
ALLA	19%	31%	45%	4%
TJEJER	18%	29%	50%	3%
KILLAR	21%	33%	42%	5%
Hur viktigt är det att det är lätt att ta sig mellan norra och södra skärgården?				
ALLA	18%	43%	32%	6%
TJEJER	21%	50%	26%	3%
KILLAR	16%	37%	37%	9%
Hur viktigt är det att tidtabellerna för bussar och färjor passar varandra?				
ALLA	69%	26%	4%	1%
TJEJER	79%	21%	0%	0%
KILLAR	60%	30%	7	2%
Hur viktigt är det att det går bussar eller kollektivtaxi till alla färjeturer?				
ALLA	39%	48%	10%	3%
TJEJER	41%	50%	9%	0%
KILLAR	37%	47%	12%	2%

Hur viktiga är följande saker för att du ska tänka dig att bo i skärgården i FRAMTIDEN?				
	Mycket viktigt	Viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt
Hur viktiga är kommunikationer?				
ALLA	53%	42%	4%	1%
TJEJER	74%	21%	6%	0%
KILLAR	37%	58%	2%	2%
Hur viktigt är basservice (mataffär, bank post)?				
ALLA	70%	25%	5%	0%
TJEJER	74%	26%	0%	0%
KILLAR	67%	23%	9%	0%
Hur viktigt är det att det finns jobb?				
ALLA	78%	21%	1%	0%
TJEJER	85%	15%	0%	0%
KILLAR	72%	26%	2%	0%
Hur viktigt är nöjen (restauranger, caféer, konserter, bio)?				
ALLA	31%	47%	16%	6%
TJEJER	26%	53%	18%	3%
KILLAR	35%	42%	14%	9%
Hur viktigt är vänner i skärgården (som bor på din ö eller i närheten)?				
ALLA	56%	42%	1%	1%
TJEJER	53%	44%	3%	0%
KILLAR	58%	40%	0%	2%
Hur viktigt är boende?				
ALLA	70%	27%	1%	1%
TJEJER	71%	29%	0%	0%
KILLAR	70%	26%	2%	2%
Tror du att du kommer att bo i skärgården i framtiden?				
	Ja		Nej	
ALLA	69%		31%	
TJEJER	71%		29%	
KILLAR	67%		33%	
Hur stor är möjligheten att du bor i skärgården när du är mellan 18-30 år?				
	Mycket stor	Stor	Liten	Mycket liten
ALLA	19%	38%	36%	6%
TJEJER	12%	38%	41%	9%
KILLAR	26%	37%	33%	5%
Hur stor är möjligheten att du bor i skärgården efter att du har fyllt 30 år?				
ALLA	22%	45%	27%	5%
TJEJER	24%	56%	18%	3%
KILLAR	21%	37%	35%	7%

YOUNG VOICES

Projektet för ungdomar i skärgården

Young Voices har syftat till att förbättra ungas tillvaro i Ålands och Stockholms skärgård genom att ta tillvara på ungas egna idéer och förslag och göra dem mer delaktiga i skärgårdens utveckling.

Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län

Box 7669, 103 94 Stockholm, Sverige

www.skargardsstiftelsen.se

SKUNK – skärgårdsungdomarnas intresseorganisation

www.skunk.ax

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

CENTRAL BALTIC
INTERREG IV A
PROGRAMME
2007–2013

SKÄRGÅRDSSTIFTELSEN